

2 — 2022

KAUPPAPOLITIIKKA

Ulkoministeriön julkaisema kansainvälisen kaupan aikakauslehti

Kriisin kautta uuteen suuntaan

Pitääkö kaupalla
tavoitella hyvää?

Katse Espanjan
elvytysmarkkinoille

Siirtyykö Suomi kauemmas?

Pitchaus

2 minuutin myyntipuhe

Saara Kankaanrinta kannustaa kiinnittämään enemmän huomiota maaperän kuntoon.

– Mitä enemmän pellossa on hiiltä ja multavuutta, sitä paremmin se kestää kuivuutta ja runsaita sateita.

Kuka?

Saara Kankaanrinta
Yrityksen perustajajäsen,
hallituksen jäsen

Mitä?

Maanparannustuotteita
teollisuuden sivuvirroista

Mikä?

Soilfood Oy

Markkinat?

Maanviljelijöille aluksi Suomeen
ja Ruotsiin, jatkossa laajemmille
markkinoille

Voimaa maasta

Soilfood lisää maaperän kasvukuntoa ja hiilivarastoa jalostamalla sekä tuoteistamalla kierrätyslannoitteita ja maanparannustuotteita.

Maaperä on viljelijän tärkein tuotantotekijä. Sen kunnosta huolehtimalla parannetaan maatalouden kannattavuutta ja vastataan ilmastonmuutoksen tuomiin sään ääri-ilmiöihin.

Vielä nykyään maatalous myös vaikuttaa raskaasti ilmastonmuutokseen, luontokatoon ja vesistöihin. Kaikki voittavat, kun voimme ratkoa näitä ongelmia yhdessä, parantaa kannattavuutta sekä vaikutusta luonnolle. Kun lisäksi hillitään ilmastonmuutosta, myös kuluttajat ovat valmiita maksamaan kestävästi tuotetuista tuotteista.

On tärkeä vähentää ruoantuotannon tuontiriippuvuutta. Kriisiaika onkin lisännyt kiinnostusta ravinteiden kierrätykseen ja huoltovarmuuteen. Fossiilienergialla tehtävien lannoitteiden riippuvuussuhteet pitää tehdä näkyviksi, olemme pitkälti riippuvaisia Venäjästä.

Maapallo on typpiähkyyssä, eikä uutta tyypeä pitäisi enää tunkea järjestelmään. Lisäksi typpilannoituksesta aiheutuu ilmasto voimakkaasti lämmittäviä päästöjä. Fosfori on rajallinen luonnonvara, joten on järkevää käyttää olemassa olevaa fosforia tehokkaasti kierrätettynä. Silloin se ei päädy vesistöihin ja pahenna ympäristöongelmaa.

Soilfood on Suomen suurin ravinteiden kierrättäjä. Kierrätämme maatalouden käyttöön jo 300 000 tonnia teollisuuden sivuvirtoja sekä sivutuotteita, ja etsimme niitä jatkuvasti lisää.

Esimerkiksi metsäteollisuudessa kuituliete, joka on aiemmin poltettu, voidaan Soilfoodin menetelmillä jalostaa maanparannuskuiduksi, joka sitoo hiiltä maaperään ja käynnistää maaperässä biologista elämää ja pidättää ravinteita ja vettä.

Tarjoamme kokonaispalvelua sekä teollisuudelle että viljelijöille. Teollisuuden sivuvirran vastaanoton jälkeen jalostamme siitä maatalouskäyttöön korkea-arvoisen tuotteen, joka voidaan toimittaa viljelijälle myös peltoon levitettynä.

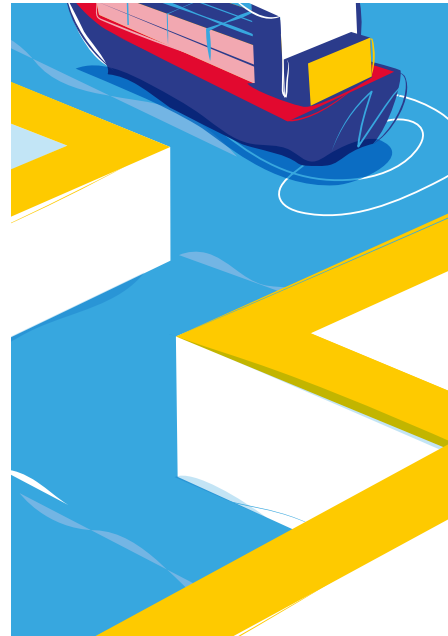
Olemme rakentaneet maanparannustuotteiden hiilen pysyvyyden todentavan metodologian ja sertifioineet hiilinielumme, joten pystymme myymään peltomaahan tuotteidemme käytöstä syntyneet hiilinielut muille yrityksille, jotka haluavat kompensoida omat päästönsä. Tulot hiilinielujen myynnistä jaetaan tasan maanviljelijän, raaka-aineen toimittajan sekä meidän kesken.

Toimintamme on vahvassa kasvussa, tänä keväänä kierrätyslannoitteiden kysyntä ylitti tarjonnan. Olemme jo aloittaneet toiminnan myös Ruotsissa. Kun saamme sen pyörimään, sen jälkeen laajennamme muihin maihin.

Saara Kankaanrinta
yrityksen perustajajäsen
Soilfood Oy

© ISTOCK / HADINAYAH

10 Kovaa kauppapolitiikkaa

Hyvää kaupalla?

14 Lähikuvassa

Suomalais-Venäläisen kauppakamarin toimitusjohtaja Jaana Rekolainen

18 Teema

Historian taitekohdassa

26 Analyysi

Onko Suomi siirtynyt kauemmaksi?

30 Markkinat

Espanjassa elpymisraha kiihdyttää investointeja

© JARI HÄRKÖNEN

© CARLA LADAU

© DAVIDE FIANMENGHI

Kesä kaikilla

Kirjoita jotain kevyempää, jotain muuta kuin nämä nykyhetken isot ja raskaat aiheet! Näin puuskahti minulle kollega, kun pohdin hänen kanssaan tämänkertaista pääkirjoitusta.

Ei ole helppoa täyttää toivetta. Raskaat asiat valtaavat näinä aikoina ajatukset ja keveys voi olla kadoksissa. Lähelle tullut sota tuhoaa ja haaskaa äärimmäisellä tavalla niin ihmisiä, luontoa kuin resurssjakin.

Painava oli päätös Nato-hakemuksestakin, lähes koko kansa liikahti jäsenyyden kannalle tässä lehtien ilmestymisen välillä. Kysymys on ennen kaikkea turvallisuuspoliittinen, mutta ekonomisteista valtaosa arvioi jäsenyydestä olevan enemmän hyötyä kuin haittaa myös taloudelle. Ulkomaankauppaan ja kauppapolitiikkaan sen ei juuri arvioida vaikuttavan.

Kirjoitapa siinä kepeitä, kun historian raskaat mannerlaatat liikahtelevat, ja me vielä sijaitsemme lähellä siirroslinjoja.

Historiallinen taitekohta sai meidät toimituksessa vilkaisemaan perustuspeiliin. Tarkastelemme Teema-jutussamme nykytilannetta talouden näkökulmasta ja samalla uutta mahdollista suuntaa. Analyysi pohtii, onko viime vuosien maailmantilanne siirtänyt Suomea logistisesti kauemmaksi. Lähikuvassa Suomalais-Venäläisen kauppakamarin toimitusjohtaja Jaana Rekolainen kertoo, miten työuran ponnistelut yhdessä yössä katosivat. Venäjän-kauppaa tehneillä suomalaisyrityksillä ei ole nyt helppoa.

No, raskaista aiheista tuli näemmä kirjoitettua pääkirjoituskin.

Mutta on sentään kesä. Valo hellii, ehkä vielä hellekin. Mullistusten aikanaan voi keskittyä pieneen ja kauniiseen. Valon heijastukseen järvestä, tuoreen mansikan makuun kielellä, siihen miltä ruoho tuntuu paljaissa jalkapohjissa tai maan multa käsissä.

Kesä kaikilla, yksillä se onnikin ja maassamme rauha. Levätään ja nautitaan. Aikanaan, kun taas katsotaan peruutuspeiliin, näkyy siellä näistä ajoista sitten myös niitä hyviä muistoja.

Lotta Nuotio

päätoimittaja

@nuotiolotta

JULKAISIJA Ulkoministeriö PÄÄTOIMITTAJA Lotta Nuotio, puh. 0295 351 505 TOIMITUSSIHTEERI Miia Vihola, puh. 0295 350 680 TOIMITUSPÄÄLLIKKÖ Sami Laakso/LENDIUM, puh. 050 304 2825 TOIMITUSNEUVOSTO Ilkka-Pekka Similä/UM, Laura Kamras/UM, Tomi Korhonen/BUSINESS FINLAND, Leena Pentikäinen/TEM, Heli Siikaluoma/EK, Kari Hietanen/WÄRTSILÄ, Lotta Nuotio/UM, Nina Vaskunlahti/UM, Mikko Koivumaa/UM TOIMITUS Legendium TAITTO Markku Jokinen/LENDIUM TILAUKSET kauppapolitiikka.fi/tilaus PAINO PunaMusta PAINOS 12 000 kpl PAPERI MultiOffset 170/90 g/m² ISSN 0783-490X (painettu) ISSN 2670-3467 (verkkójulkaisu)

Kaupapolitiikka sai kiitosta lukijoilta

 Yli 150 lukijaa vastasi Kaupapolitiikan maaliskuussa teettämään lukijatutkimukseen, jossa lehti sai pääosin kiittävää palautetta. Kaupapolitiikan sisällöt koetaan luotettavina, aiheet mielenkiintoisina ja jutut helppolukuisina ja uutta tietoa tuovina. Kolme neljäsosaa vastaajista pitää Kaupapolitiikkaa tärkeänä mediana.

Arvioitavana ollut maaliskuun 2022 lehti sai kouluarvosanaksi 8,5. Juttuja luetaan niin lehdestä kuin verkostakin ja myös avovastauksissa korostui tyytyväisyys lehden sisältöihin.

Edellisen kerran lukijatutkimus teetettiin vuonna 2020, tuolloin vastaukset ja arvosanat olivat hyvin lähellä uusimman tutkimuksen tuloksia.

Toimitus kiittää lämpimästi kaikkia kyselyyn vastanneita! Yhteystietonsa jättäneiden vastaajien kesken arvottiin kaksi Museokorttia. Palkinnot on toimitettu voittajille, onnittelut!

SuomiArenassa pohditaan sota, suurvaltakilpailua ja vientiä

 Ulkoministeriö osallistuu MTV:n ja Porin kaupungin järjestämään yhteiskunnalliseen keskustelutapahtumaan SuomiAreenaan heinäkuussa. UM:n paneelikeskustelussa Sota ja suurvaltakilpailu vaikeuttavat vientiä - kuka auttaa yrityksiä maailmalla? kansainvälisen kaupan asiantuntijat ja yritykset pohtivat vientinäköymiä, joita sota ja suurvaltakilpailu tällä hetkellä varjostavat.

Venäjän hyökkäys Ukrainaun mullisti monen yrityksen vientinäköymät, lisäksi pakotteet ja epävakaa maailmantilanne vaikuttavat suoraan yritysten liiketoimintaan. Miten tilanteeseen

vastaavat Suomen edustustot maailmalla? Millaisia vienninedistämispalveluita ulkoministeriö tarjoaa, ja mitä yritykset tällä hetkellä eniten tarvitsevat?

SuomiAreenan Porin kaupungintalon lava keskiviikkona 13.7.2022 klo 15.

Tervetuloa kuuntelemaan!

OLEMME MUKANA

PORI
11.-15.7.2022

Valmistautuminen Ukrainan jälleerakennukseen alkaa

 Ukrainasta tulee länsimaisten yritysten näkökulmasta itäisen Euroopan potentiaalisin vientimarkkina, arvioi Suomen Kiovan-suurlähetystö. Venäjän hyökkäyssodan vuoksi maa tulee integroitumaan tiiviisti EU-alueeseen.

Valmistautuminen laajamittaiseen jälleerakennukseen on jo alkanut sodan vielä jatkueksa. Suomalaisyriyten onkin tärkeää aloittaa valmistautuminen Ukrainan markkinoiden elpymiseen.

Tarvetta on jo nyt kiertotalouden ratkaisuille liittyen sotakalustoromuun sekä liikuteltaville ja joustaville asumisen, oppimisen, jätehuollon sekä peruspalveluiden tuottamiseen soveltuville ratkaisuille.

Ulkoministeriön verkkosivuilta löytyy kooste Venäjän hyökkäyksestä Ukrainaan liittyvistä uutisista ja tiedotteista. Sivulta löytyvät myös uusimmat uutiset ajankohtaisista Venäjää koskevista pakotteista sekä vientiluvista.

UHKAAKO SUOMEA TURISTIKATO?

**Matkailualaa on viime vuosina runneltu,
mutta ei tilanne toivoton ole.**

”En usko, että Suomea uhkaa turistikato. Maa-ilmanpoliittinen tilanne ja korona ovat vaikeuttaneet Suomen matkailualan toimintaa, mutta en ole heittävässä kirvestä kaivoon.

Ukrainan sodalla on juuri nyt iso vaikutus. Venäjä on ollut Suomen turismin kannalta tärkeä naapuri ja on odotettavissa, että sen suunnalta ja Aasiasta tuleva liikenne hidastuu tuleviksi vuoksiksi.

Suomi hoiti sisäisesti koronan hyvin, mikä lisäsi Suomen kiinnostavuutta turvallisen matkailukohteena. Se, miten koronan aikaan hoidettiin maahantuloprotokollaa vaikuttaa kuitenkin edelleen. Pandemian jälkeinen avautuminen kesti melko pitkään ja viestintä siitä, miten Suomeen voi matkustaa oli vaikeaa.

Erityisesti kokous- ja kongressisuunnitelmat olivat pari vuotta jäissä. Esimerkiksi Tanskassa viestittiin huomattavasti selvemmin avautumisesta ja siellä onkin nyt odotettavissa aktiivinen kongressikesä. Koska suomalaisen yhteiskunnan avautuminen

oli verrattain hidasta, saadaan suurempia tapahtumia odottaa vuodelle 2023. Toki Ukrainan kriisi vaikuttaa tässäkin, kun joitain alun perin Venäjälle suunniteltuja kokouksia siirretään Suomeen.

Suomi näyttäytyy matkailukohteena Euroopan suuntaan edelleen kiinnostavana. Suomen onnistunut talvisesonki Lapissa oli pitkälti eurooppalaisista turisteista kiinni ja myös kesämatkailun suhteen esimerkiksi järvi-Suomen ja saaristokohteiden osalta vaikuttaa hyvältä. Suomeen kohdistuu aiempaa enemmän kiinnostusta myös siksi, että suurten tunnettujen turistikohteiden sijaan nyt ollaan kiinnostuneita useammista pienemmistä kohteista.

Kaikkien asiakasryhmien osalta ei ole vielä saatu kurottua kiinni matkustajamäärien tiputusta. Turismin elvyttäminen vaatii vielä sen, että matkailualan eri yhteistyöorganisaatiot pelaavat yhteen.”

Christian Borg

Suomen Scandic-hotelliketjun kaupallinen johtaja.

Uusi Kasvupodi pohtii kansainvälistymistä ja kasvua

Syntykö Suomeen enää koskaan uutta Nokkia ja onko se edes tarpeen? Ovatko suomalaisyritykset jäämässä maailmantalouden elpymisen junasta? Mistä löytyvät tulevaisuuden Suomen jälleenrakentajat?

Business Finlandin Kasvupodi tähyää suomalaisen liiketoiminnan tulevaisuuteen ja sen menestystekijöihin. Podcastissa huippututkijat ja yritys-elämän menestyjät kertovat näkemyksiään siitä, miten turvata

kasvun ja uudistumisen mahdollisuudet ja millaisia reittejä uusille markkinoille avautuu.

Jaksoissa luodetaan myös murrosten mukanaan tuomia mahdollisuuksia suomalaisyrityksille. Esimerkiksi ”Suomalainen teollisuus on ilmastoteko” -jaksossa Climate Leadership Coalitionin tuore toimitusjohtaja **Tuuli Kaskinen** ja pitkän linjan hallitusammattilainen **Pertti Korhonen** keskustelevat siitä, millainen ilmastovallankumous teollisuutta odottaa ja millaisiin toimiin yrityksissä olisi ryhdyttävä.

Jaksoissa jaetaan myös käytännön vinkkejä maailmalle mieliville yritysjohtajille. Kasvuyrityksiin keskittyvän pääomasijoitusrahasto Voima Venturesin perustaja **Inka Mero** ja Suomen historian suurimman kasvuyhtiön rahoituskierroksen tehnyt Relex Solutionin **Johanna Småros** avaavat kansainvälistyvän suomalaisyrityksen kolme yleistä virhettä, ja valottavat samalla, millaisin eväin maailmalle kannattaa lähteä.

Kahdeksan jakson mittainen sarja julkaistiin kevään 2022 aikana jakso viikossa. Koko sarja on kuultavissa muun muassa Spotifyssa.

Kasvupodin juontajina toimivat **Tomi Korhonen** Business Finlandista ja palkitusta Futucast -podcastista tuttu **William von der Pahlen**.

BUSINESS
FINLAND

Liikekumppani Itä-Afrikassa tai Kaakkois-Aasiassa

 Liikekumppanuusohjelma Finnpartnership on aloittamassa palvelua yrityksille liikekumppanin löytämiseen Itä-Afrikan ja Kaakkois-Aasian markkinoilla. Palvelun toteuttaa

konsultointiyritys NIRAS. Sen asiantuntijat tarjoavat paikallistuntemustaan kunkin hankkeen tarpeisiin jakamalla tietoa ja järjestämällä yritysten välisiä tapaamisia. Tarkoitus on auttaa suomalaisyrityks-

ten ja -organisaatioiden muodostamia konsortioita paikallisten kontaktien kartoittamisessa ja yrityksiin tutustumisessa.

Keskuskauppakamarilta ajankohtaista maatietaoa

Keskuskauppakamari julkaisee ajankohtaisia maakatsauksia, joissa käsitellään ytimekkäästi eri maiden poliittista ja taloudellista tilannetta sekä trendejä.

Esimerkiksi huhtikuussa laadittiin Kiina-katsaus korkeatasoisien asiantuntijajoukon kanssa. Katsaus esittelee Kiinan nykypolitiikkaa, kansainvälisiä suhteita, talustilannetta sekä kauppaa Suomeen ja Euroopan unioniin.

Keskuskauppakamari julkaisee myös EU-katsauksia, jotka pureutuvat tietyn EU-maan ajankohtaiseen tilanteeseen. Aikaisemmin tänä vuonna tällainen katsaus laadittiin nykyisestä EU:n puheenjohtajamaasta Ranskasta.

© VESA TYNI

Finnveran
pääekonomisti
Mauri Kotamäki

Suomi on edelleen vakaa investointikohde

Luottoluokittajien mukaan Suomen tulevaisuuden näkymät ovat vakaat, ja Suomen asema investointikohteena ja yritysten toimintaympäristönä on ennallaan, arvioi Finnveran pääekonomisti **Mauri Kotamäki**.

– Ilmiselvästi Suomeen kannattaa edelleenkin investoida. Tämä kannustaa myös kotimaisia yrityksiä viemään eteenpäin investointejaan ja kehittämään toimintaansa, jotta valmius päästä poikkeustilanteen yli ja yltää kasvuun on parempi, Kotamäki sanoo.

Venäjän hyökkäys Ukrainaan on kuitenkin vaikuttanut mielialoihin Suomessa epävarmuuden kasvuna. Kyberhyökkäysten pelko Suomes-

sakin on lisääntynyt. Poliittiset riskit Venäjään kohdistuneiden sanktioiden kautta ovat todellisia, ja miljoonien pakolaisten liikkeet asettavat Euroopan maat uudenlaiseen tilanteeseen.

Lisäksi sota on edelleen vahvistanut jo olemassa ollutta inflaatiohaastetta. Monien raaka-aineiden hinnat ovat lähteneet nousuun, joskin osin hintataso on jo palautunut pahimman alkushokin laannuttua.

– Haasteita riittää emmekä tiedä, miten kauan elämme sodan ilmapiirissä. Suomen talous vaikuttaisi silti kestävästi muutosta niin alustavien tilastolukujen kuin riippumattomien luottoluokittajienkin näkökulmasta, Kotamäki sanoo.

Katse pohjoisen miljardi-investointeihin

Ruotsin, Suomen ja Norjan pohjoisosiin investoidaan miljardeja euroja etenkin vihreän siirtymän aloilla, kuten tuulivoimassa, akkutehtaissa, kaivostoiminnassa ja infrastruktuureissa. Uudistukset tuovat mukanaan tarpeen työvoimalle, kouluille, päiväkodeille ja harrastusmahdollisuuksille.

Pohjoisen mahdollisuuksia kartoittava Viexpo kehottaa miettimään, mitä alueen kehittämiseen tarvitaan ja olisiko yrityksillä jotakin uutta tarjolla. Pienten

toimijoiden kannattaa lyöttäytyä yhteen ja tarjota yhdessä kattavampaa palvelua.

– Kilpailijat muista maista ovat jo vauhdissa, verkostoituvat, luovat kontakteja ja yhteistyösopimuksia, eikä meillä ole varaa eikä aikaa jäädä odottelemaan. Pohjoisessa tapahtuu, ja meidän on oltava asialla juuri nyt, muistuttaa Viexpon toimitusjohtaja **Kristian Schrey**.

Viexpon verkoston puoleen voi kääntyä, kun suunnittelee liiketoiminnan laajentamista pohjoisen markkinoille.

Hyvää kaupalla?

Kaupalla on perinteisesti tavoiteltu talouskasvua ja työpaikkoja, nykyisin pitäisi tavoitella muutakin. Mutta millä keinoin?

✍️ Lotta Nuotio

Ukrainassa tapahtuvaa pahaa yritetään parhaillaan estää laajoilla Venäjän vastaisilla pakotteilla. Kieltämällä kauppaa halutaan siis estää pahaa, mutta voidaanko kaupankäynnillä edistää myös hyvää ja millä keinoin?

Ainakin sitä yritetään. Ajat ovat muuttuneet siitä, kun oli itsestään selvästi hyväksyttävää tavoitella kaupalla pelkästään lisää talouskasvua ja kuluttamiseen perustuvaa hyvinvointia. Nykyisin kaupalla pitäisi edistää myös ihmisoikeuksia, ympäristönsuojelua ja yleisesti kestäväen kehityksen tavoitteita. Yhtälö ei ole helppo, myöntää ulkoministeriön kestäväen kaupan yksikön päällikkö **Kent Wilksa**.

– Muutos on perustavanlaatuinen. Aiemmin ei puututtu siihen, miten on tuotettu tai mitä vaikutuksia on aiheutunut tuottajamaissa. Toisinaan ajattelen, että ladotaanko kaupan hartioille jo liikaa, toisaalta on oltava joku raja: Kuka meistä haluaa pakko- tai lapsityöllä tuotettuja tuotteita? Tavoitteiden ja keinojen tasapaino on vielä haussa, Wilksa pohtii.

Ristiriitä on ajattelutavassa: toisten mielestä tuotteita ja palveluita ei voida ostaa oikeuksien ja ympäristön kustannuksella, toisten mielestä taas kaupankäyntiin ei voida liittää muita poliittisia tavoitteita.

Yleisesti on ajateltu, että taloudellisen hyvinvoinnin kasvaessa lisääntyvät automaattisesti myös ihmis- ja työelämän oikeudet sekä ympäristönsuojelu. Kuitenkin myös valtion autoritäärisyys, korruptio ja demokratian puute vaikuttavat kehitykseen. Hyvät asiat eivät ole kaikkialla edenneet talouskasvun tahtiin.

Usko omaehtoiseen kansainvälisten sopimusten toteuttamiseen on hiipunut. Katseet ovat kääntyneet muihin työkaluihin, eli kauppapolitiikkaan.

Kauppasopimuksiin ehtoja

Yksi paljon puhuttu keino ovat EU:n neuvottelemat kauppasopimukset. Sopimuksissa kaikilla on taloudelliset intressit, joten niissä on vipuvoimaa pakottaa tai tukea muitakin kuin kauppa-asioita.

– EU:n kauppasopimukset on hyväksyttävä EU-parlamentissa ja kansallisissa parlamenteissa. Niistä monet haluavat äänestäjensä tahdon mukaisesti käyttää kauppasopimuksia muihinkin poliittisiin tarkoituksiin. Siksi niitä on tarkasteltava, oltiinpa kaupan piireissä mitä mieltä hyvänsä, sanoo kaupallinen neuvos **Linda Piirto** ulkoministeriöstä.

Kauppasopimusneuvotteluissa erilaisten ehtojen sisällyttäminen sopimuksiin on kuitenkin hankalaa, ja EU:lla on muutenkin summa sopimuksia odottamassa viimeistelyä.

– Jos vaaditaan jotakin, niin täytyy antaa jotakin. EU:ssa on myös monella jäsenmaalla oma lehmä ojassa, siksi mielestäni unionissa ei ole vaatimuksia lähdetty kunnolla puskemaan sopimuksiin, Wilksa sanoo.

Yleensä EU:n kauppakumppanimaat ovat jo tehneet ja allekirjoittaneet ympäristönsuojelua ja ihmisoikeuksia koskevia sopimuksia. Maat pitäisi saada kunnioittamaan ja toimeenpanemaan niitä, mutta miten sitten, jos ei kauppasopimuksilla?

– Näen yhä ensisijaisena keinona sitoumusten vahvistamisen, yhteistyön ja dialogin jatkamisen

© LEHTIKUVA / TON KOENE

ongelma-asioista. Ei muissakaan kansainvälisissä sopimuksissa ole taloudellisia sanktioita. Niissä sovittujen asioiden sanktioimisella kauppasopimuksissa olisi vain rajalliset mahdollisuudet vaikuttaa kauppakumppanimme politiikkaan, Wilska katsoo.

Yritysvastuu lakiin

Lisäksi ”hyvään velvoittamisen” keinona on EU:n itsenäisiä sääntelyn välineitä eli instrumentteja. EU ja sitä kautta Suomikin ovat siis ryhtymässä →

EU:n tulevia sääntelyn instrumentteja

- Uusi vastuullisuusraportointi, laajenee ja tuo uudet raportointistandardit
- Yritysvastuulaki: yrityksille velvollisuus tunnistaa ja hallinnoida ihmisoikeus- ja ympäristövaikutuksia
- Akkusäätelyn uudistusehdotus: uudet velvoitteet tuotantoketjuihin ja alkuperään liittyen
- Metsäkadon torjunta: uudet velvoitteet naudanhalle, kahville, kaakaolle, soijalle, puutuotteille, palmuöljylle
- Pakkotyöllä tuotetut tuotteet tarkasteluun, tulossa syksyllä 2022
- Kestävän rahoituksen laajennus, sosiaalinen taksonomia

Raadollinen tosiasia on, että yritysten resurssit vastuullisuustyöhön ovat rajalliset.

© ISTOCK

sääntelemään sitä, miten yritykset harjoittavat liiketoimintaa.

Näistä ajankohtainen esimerkki on valmisteilla oleva yritysvastuulainsäädäntö, joka velvoittaa yritykset hallinnoimaan omasta ja liikekumppanien toiminnasta aiheutuvia haitallisia ihmisoikeus- ja ympäristövaikutuksia.

Myös instrumentteihin liittyy hankala yhtälö. Niiden kustannukset kertyvät kotikentän eli EU:n yrityksille ja julkishallinnolle. Tasapainoa etsitään siihen, mitä ja kuinka paljon haittaa instrumentit saavat aiheuttaa kotona ja mitä niillä voidaan saada aikaan muualla.

Toivottavien vaikutusten saavuttaminen valmisteilla olevalla direktiivillä epäilyttää ainakin yrityksiä ja raportointitaakka huolettaa. S-ryhmän vastuullisuusjohtaja **Nina Elomaa** on pohtinut asiaa eurooppalaisten kollegojensa kanssa.

– Asia on todella tärkeä, on tarpeen saada sitovaa sääntelyä ihmisoikeuksiin ja ympäristöön liittyvistä velvoitteista. Pahimmillaan raportointivelvollisuus

saattaa kuitenkin viedä käytännön vastuullisuustyötä resursseja, joten raportointi- ja prosessivaatimusten on huomioitava yritysten arki, Elomaa sanoo.

Raadollinen tosiasia on, että yritysten resurssit vastuullisuustyöhön ovat rajalliset. Ja kun tulevaa lakia on noudatettava, voi se johtaa vapaaehtoisten toimien vähentämiseen.

– Jos resursseista iso osa menee hallinnolliseen tekemiseen, niin voi olla, että nipistetään jostakin muusta vastuullisuustekemisestä pois. Riskinä on, että yritykset ohjaavat tekemisensä säädöksen mukaisiksi ja muu jää, joten vapaaehtoinen työ voi jopa vähentyä ja direktiivillä tavoiteltava vaikutus kääntyä pääläelleen, Elomaa sanoo.

Kaupan tuoma hyvä

Vastuullisuustyö ei toki ole uutta. Sitä tehdään kuluttajien ja suuren yleisön paineen kasvaessa niin valtionhallinnossa kuin yrityksissäkin, esimerkiksi tuhansien erilaisten vapaaehtoisten sertifikaattien kautta.

Joskus toki tehdään myös rajoittavia ratkaisuja, kuten tuotteen poisto valikoimasta tai kaupankäynnin katkaisu. S-ryhmässä boikotointia tai kaupan rajoittamista lähtökohtaisesti vältetään, eikä niitä nähdä vastauksena myöskään kestävyyskysymyksiin.

– Liiketoiminta ja kaupankäynti tuovat positiivista kierrettä ja elinvoimaisuutta alueille, joilla sitä tehdään, olen itsekin nähnyt tämän paikan päällä useasti. Toimeliaisuus ja elinvoimaisuus kumpuavat kaupasta, ja joskus boikotti iskee juuri niihin, jotka sen vähiten ansaitsivat, Elomaa sanoo.

Jos perinteisen ajattelun mukaan kaupan tuoma hyvä on yhä talouskasvu ja työllisyys, niin kauppapolitiikassa ollaan joka tapauksessa uuden äärellä.

– Yritysvastuusääntelyä sekä kauppainstrumentteja ja niiden toimivuutta analysoidaan parhaillaan ahkerasti. Ei voida varmasti vielä sanoa, että mikä parhaiten toimii, mutta sellaista vaihtoehtoa ei enää ole, ettemme yrittäisi, Linda Piirto kiteyttää. ✕

Kustannusten nousun syy eivät ole pakotteet, vaan Venäjän hyökkäyssota.

Pian rakennetaan jälleen

Suomen Nato-jäsenyyshakemus jätettiin toukokuun kolmannella viikolla. Turvallisuuspoliittinen ympäristö Euroopassa koki Venäjän Ukrainaa vastaan aloittaman sodan takia niin perustavanlaatuisen muutoksen, että muunlainen ratkaisu ei tullut kysymykseen. Suomi asemoi itsensä ripeästi, avoimesti ja perustellusti.

Yhä jatkuvalla sodalla on kauaskantoisia vaikutuksia – niin poliittisia, taloudellisia kuin kaupallisia – ei vain Euroopassa vaan myös globaalisti. Maailman bruttokansantuotteen kasvu on hidastunut, eräiden raaka-aineiden ja mineraalien hinnat ovat kohonneet, perusviljojen kuten vehnän hinta on moninkertaistunut, komponenteista on pulaa.

Listaa voisi jatkaa. Kustannusten nousun syy eivät ole pakotteet, vaan Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan. Talouspakotteet on asetettu hyökkääjää, eli Venäjää, vastaan. Yksimielisyys sanktioiden asettamisesta Euroopan unionin ja sen keskeisten kumppanien, kuten Yhdysvaltojen ja Ison Britannian, kesken on ollut saumatonta. Tämä yllätti Venäjän pari kuukautta sitten – ja edelleen.

Sota ja väkivaltaisuuudet Ukrainassa jatkuvat. Tällä hetkellä keskitytään maan tukemiseen ja humanitäärisen apuun. Jälleenrakennuksen aika kuitenkin koittaa. Euroopan jälleenrakennus- ja kehityspankin (EBRD) vuosikokouksessa toukokuun alussa Ukrainan jälleenrakentamisen

tämänhetkiset hinta-arviot liikkuvat 500–600 miljardissa eurossa. Tavoitteen saavuttamiseksi tarvitaan koko kansainvälinen yhteisö. Jälleenrakentaminen tarjoaa mahdollisuuksia myös suomalaiselle osaamiselle.

Jälleenrakentaminen mahdollistaa myös uudenlaisten, kestävien ja vihreiden ratkaisujen viennin. Vastauksen antavat kiertotalousajatteluun perustuvat liiketoimintamallit ja mahdollisuudet. Suomi on ollut edelläkävijä kiertotaloudessa jo useamman vuoden ajan. Esimerkiksi Sitran ylläpitämälle yritysten kiertotalousosaajalistalle pääsystä kilpaillaan. Huikeita ratkaisuja sieltä löytyykin, kuten esimerkiksi käytetyn muovin ja levän käyttäminen tekstiilien pohjaksi, sivutuotteena saatavan sahanpurun käyttäminen paperin valmistuksessa tai työkoneiden käytettyjen vaihteistojen osista rakennetut uudet vaihteistot.

World Resources Institute'n julkaiseman selvityksen mukaan 100 miljardia tonnia raaka-aineita otetaan käyttöön vuosittain – ja tästä määrästä vain reilut 8 prosenttia otetaan uusiokäyttöön. Maailman tuottamasta 300 miljoonan tonnin muovimäärästä alle 20 prosenttia kierrätetään.

Lyhyesti: mahdollisuudet ovat olemassa. Kiertotalous tuottaa laskelmien mukaan lähes kolmen miljardin euron lisäarvon Suomen bruttokansantuotteeseen vuosittain jo nyt. Globaalisti mahdollisuudet ovat satakertaiset. ✕

Suuri ja mahtava PYSÄYTYS

Kuin seinään olisi juossut, koko työuransa Venäjän-kaupan parissa tehnyt Jaana Rekolainen kuvailee tuntemuksiaan Venäjän hyökättyä Ukraina.

 Sami Laakso Jari Härkönen

Suomalais-Venäläisen kauppakamarin tiloissa Helsingin Etelärannassa tunnelma on petollisen seesteinen. Koronan tuomassa etätyömaailmassa puolityhjää toimistoa katsellessa ei välity, että kauppakamarilla riittää tehtäviä kiireeksi asti nopeasti muuttuneessa maailmassa.

Päällimmäisenä niistä on opastaa yrityksiä, kun ne yrittävät mukauttaa toimensa siihen, että vienti, tuonti ja toiminta Venäjällä ovat joko pakotteiden ja vastapakotteiden johdosta kiellettyä tai ne katsotaan muuten sopimattomiksi. Tiedontarve on valtava, esimerkiksi kymmenet webinaarit ovat kiinnostaneet tuhansia yrityksiä.

Tilannetta voisi kuvailla sanonnalla tulipalojen sammuttamisesta, jos uutiskuvien välittämät sodan kamaluudet eivät muistuttaisi vielä paljon konkreettisemmasta häädästä.

– Meidän työemme on mennyt uusiksi. Emme pysty tekemään suunnitelmia kovin pitkälle, töitä tehdään viikko kerrallaan, Suomalais-Venäläisen kauppakamarin toimitusjohtaja **Jaana Rekolainen** sanoo.

– Yhä hirveämpien uutisten myötä tulee entistä vaikeammaksi löytää ulospääsyä tilanteesta. Sota menee päivä päivältä kauheammaksi, ja silti olemme ehkä nähneet vasta alkua, hän jatkaa.

Kympin valinta

Jaana Rekolaisen tie Venäjän-kaupan asiantuntijaksi lähti oikeastaan hänen omasta kiltteystään ja siitä, ettei Joensuussa lapsia kiinnostanut venäjän kielen opiskelu.

– Yläasteella rehtori tuli maanittelemaan, voisiko joku vaihtaa kielivalinnakseen venäjän, kun muuten

ryhmää ei olisi saatu perustettua. Minä kilttinä kymppin tyttönä vaihdoin. Vähitellen kiinnostuin kielestä ja läksin myöhemmin sitä opiskelemaan.

Rekolainen ei halunnut edetä opintojen valmiiksi viitoittamaa tietä opettajaksi, vaan päätyi töihin Venäjän-kauppaa tekeviin yrityksiin. Työtehtävät merkitsivät hänen mukaansa alan käytäntöjen korkeakoulua, ja maa tuli tutuksi.

Rekolainen on asunut Leningradissa ja Moskovassa, lisäksi vuosiin on mahtunut kymmeniä matkoja Venäjälle. Viimeisin niistä suuntautui viime vuoden lopulla Pietariin, jossa oli Finnish Business in St.Petersburg -tapahtuma.

Kun tästä hetkestä katsot tapahtumaa, onko siitä mitään jäljellä?

– Hyvät muistot, Rekolainen toteaa.

– Siellä oli hyvä tunnelma ja jälleennäkemisen riemua, kun koronan jälkeen ensimmäistä kertaa suomalaiset yritykset näkivät bisneskumppaneitaan. Kukaan ei silloin uskonut tällaiseen täysimittaiseen sotaan.

Positiiviselta näytti numeroidenkin valossa. Viime vuonna Suomen vienti Venäjälle kasvoi yli 22 prosenttia, ja tämän vuoden tammikuussa kasvua oli yli 40 prosenttia vuodentakaiseen, johtuen osittain toki koronasta aiheutuneesta matalasta lähtötasosta. Myös odotukset kasvun jatkumisesta olivat positiiviset.

Totaalinen pysäytys

Sitten koitti helmikuu ja Venäjän täysimittainen hyökkäys seuraamuksineen muutti kaiken. Rekolainen puhuu ”kauhujen viikosta”.

– Tuntui kuin olisin seinään juossut. 24. helmikuuta oli pysäyttävä, tosi musta päivä. Tunnelma on edelleenkin näköalaton.

Venäjän
hyökkäys
Ukrainaan
seuraamuksineen
muutti kaiken.

– Teen niitä asioita, joihin voin vaikuttaa. Se antaa merkityksen työlle tässäkin ajassa. Se antaa voimaa, että yrityksiltä tulee kiitoksia siitä, mitä me teemme, vaikka tämä on ikävää kaikille, Jaana Rekolainen kertoo.

Saatanat saapuivat Moskovaan

”Olin rakennusliike SRV:n Moskovan edustuston päällikkönä 1990-luvun lopulla. Kerran edustustossa oli yrityksen neuvottelut, joihin minä en liittynyt millään tavalla. Heillä oli jokin ratkaistava ongelma, mutta venäläinen pääsuunnittelija ei halunnut näyttäytyä neuvotteluissa, koska häneltä oli jäänyt jotain tekemättä tai hän oli johonkin syyllinen. Minun tehtäväksi annettiin saada hänet paikalle.

Soitin suunnittelijalle ja jonkin ajan kuluttua hän tulikin edustuston tiloihin. Saavuttuaan hän selitti muille kokoukseen osallistuville, ettei ole koskaan kuullut kenenkään naisen kiroavan sillä tavalla. Kun kyseessä oli vielä suomalainen nainen, hän ajatteli, että nyt on tosi kyseessä ja päätti tulla paikalle.

En enää muista mitä hänelle puhelimesta sanoin, enkä varmaan enää edes osaisi niitä käyttämiäni venäläisiä voimanoja.

Minulle jäi epäselväksi, oliko meillä tämän tapauksen jälkeen suunnittelijan kanssa hyvät vai huonot suhteet, koska hän antoi minulle monena vuonna venäläiseen tapaan syntymäpäivänäni lahjoja. Sain aina meripihkakuoria – en tiedä tiesikö hän, että minä inhoan meripihkaa”, Jaana Rekolainen kertoo.

Rekolaisella on takana yli kolme vuosikymmentä työtä, jonka tarkoitus on ollut kasvattaa Suomen ja Venäjän välistä kauppaa ja lisätä yritysten kanssakäymistä.

Eikä työ ole vain työtä, se on tuonut mukanaan myös pitkäaikaisia henkilökohtaisia kumppanuuksia, eikä niistä ole helppo irrottautua. Rekolainen on jäänyt käsitykseen, että monet venäläiset ajattelevat asioiden palaavan ennalleen, kunhan sota on ohi. Siihen hän ei usko.

Vaikea hänen on myös käsittää sitä, kuinka Venäjän sotapolitiikka saa kansan laajan kannatuksen mielipidetiedusteluissa, vaikka kuinka yksisuuntainen viestintä ja propaganda mielipideilmastoa moukaroisikin. Hän uskoo, että mielipidemittaukset saattavat kertoa enemmän kansan näköalattomuudesta ja kenties pelostakin, siitä kuinka ihmiset haluavat elää oman elämänsä kuplassa.

– Monelle venäläiselle se voi olla suojautumiskeino todellisuudelta, että antaa itsensä olla välittämättä

tilanteesta ja keskittyy vaan pärjäämään omassa elämässään.

Lähtölaukaus Krimillä

Monet ovat etenkin näin jälkikäteen nähneet nykytilanteen olevan jatkumoa pidemmästä politiikasta, jonka merkit olivat nähtävissä jo vuonna 2014. Silloin Krimin valtaus vaikutti merkittävästi myös Suomen ja Venäjän väliseen kauppaan, mutta sitä kuitenkin jatkettiin.

Kauppakamarikin jatkoi omaa työtään Venäjän viennin tukiorganisaationa ja tarjosi yrityksille myös julkisesti rahoitettuja vienninedistämisen- ja kansainvälistymispalveluja osana Team Finland -verkostoa. Yritykset puolestaan työllistivät ja työ kerrytti hyvinvointia.

Vaikeudet olivat kuitenkin alkaneet, vaikka valtausta seuranneet EU-pakotteet ja Venäjän vastatoimet olivat vielä kevyt harjoitus nykytilanteeseen verrattuna. Isku oli silti tuntuva. Vuonna 2015 Suomen tava-

ravienti Venäjälle putosi yli 30 prosenttia, erityisesti osumaa otti elintarvikevienti. Siitä lähtien kaupassa on jatkettu matalammalla tasolla, viime vuonna Venäjän kaupan osuus Suomen tavaraviennistä oli runsaat viisi prosenttia.

– Krimin valtauksen jälkeen katsottiin, että yhteistyö Venäjän kanssa oli Suomelle hyväksi niissä rajoissa, missä se oli mahdollista. Ajateltiin, että on myös kokonaisturvallisuuden kannalta hyväksi, että kontakteja on niin ihmisten kuin yritysten välillä.

Yrityksillä ei ole hyviä vaihtoehtoja

Ukrainan sodan alettua, Venäjään liiketoimissaan edes jollain tavalla kytköksissä olleet yritykset saivat saman tien leiman kilpeensä.

Kyse on isosta joukosta. Tullin tilastojen mukaan 2 200 suomalaisyrityksellä on ollut vientiä Venäjälle, ja 180 suomalaisyrityksellä oli siellä tytäryritys. Vaikutus osuu kuitenkin vielä selkeästi suurempaan joukkoon, kun vientituotteita valmistaviin tuotantoketjuihin kytkeytyy moninkertainen määrä yrityksiä.

Niiden toiminta tuli hankalaksi, ellei jopa mahdottomaksi, sekä lännen asettamien pakotteiden, Venäjän vastatoimien, mutta myös yleisen mielipiteen takia, joka tuomitsi Venäjään liittyvät liiketoimet sodan tukemiseksi.

Rekolainen ymmärtää ihmisten reaktion, mutta pitää yrityksiin kohdistunutta painetta osin kohtuuttomana.

– Tämä tilanne herättää tosi paljon tunteita. Helposti ajatellaan, että esimerkiksi ostoboikotilla on tekemässä hyvän teon, mutta isossa kuvassa se ei kuitenkaan ole täysin perusteltua. Venäjän sotakassa tulee ihan jostain muualta, kuin somemyrskyjen kohteena olleista suomalaisyrityksistä.

Rekolaisen mukaan yritykset ovat valtavan paineen alla. Yrityksillä on sopimuksia ja sitoumuksia, jotka niiden on hoidettava, tai joista on päästävä hallitusti eroon. Toimet pitää tehdä harkitusti, sillä liiketoimien ja omaisuuksien menettämisen lisäksi uhkana on, että vastuuhenkilöitä voidaan Venäjällä asettaa syytteeseen.

– Arvostan suomalaisia yrityksiä, ne ovat hyväksyneet pakotteet ja toimineet suoraselkaisesti. Vaikka pakotteet kirpaisevat niiden omaa liiketoimintaa, niitä ei kyseenalaisteta.

Vaikka tässäkin puhutaan näistä yrityksistä yhtenä joukkona, todellisuus on monenkirjava. Rekolainen

toistaa Tolstoin sitaatin, jonka mukaan jokainen onneton perhe on onneton omalla tavallaan.

– Tämäkin kriisi kohtelee yrityksiä hyvin epätasaisesti.

Onko joillain yrityksillä kohtalona konkurssi tämän takia?

– En haluaisi lähteä sitä ennustamaan sitä, mutta en usko, että niitä voidaan välttää.

Katse tässä hetkessä

Karjalan evakon lapsena Jaana Rekolainen tietää, että mahdottomiltakin tuntuissa tilanteissa on vain jatkettava eteenpäin.

– Kaikki sodat loppuvat joskus ja jotenkin meidän pitää naapurimaamme kanssa tulla toimeen. Suomen kannalta huonointa olisi se, että meillä olisi naapurina eristetty ja huonosti voiva Venäjä. Kauppa lähtee varmasti joskus elpymään, mutta näenkö minä enää työssäni, että kauppaa aktiivisesti edistettäisiin, sitä minä en osaa sanoa.

Vaikka sota loppuisikin, yritykset eivät taida kovin helposti lähteä investoimaan Venäjälle näköpiirissä olevassa tulevaisuudessa?

– Ei. Investoijien muisti tässä on pitkä. Luottamus maahan investointikohteena on mennyt totaalisesti. Kun kyseenalaistetaan investointisuoja, omaisuuden suoja ja tiettyssä määrin myös immateriaalioikeudet, eivät ulkomaiset investoinnit Venäjälle palaa pitkään aikaan. Menee varmasti muutaman sukupolven yli, että tilanne muuttuu.

Rekolainen harmittelee sitäkin, että Venäjällä jäävät tekemättä myös ne ympäristövaikutuksia pienentävät investoinnit saastuttavaan teollisuuteen. Myös muu positiivinen yhteistyö liittyen esimerkiksi kiertotalouteen ja ympäristönsuojeluun jää nyt pois.

Miltä Suomalais-Venäläisen kauppakamarin toiminta näyttää eteenpäin?

Rekolaisen mukaan näkymät ovat vielä niin sumuiset, että pidemmälle meneviä suunnitelmia on vaikea tehdä. Nyt kiireinen tekeminen ja katseen pitäminen tässä hetkessä ovat myös keino omaan jaksamiseen.

– On vaikea arvioida, miltä ensi vuosi tai tulevaisuus pidemmälle näyttää, mutta meidän tehtävämme on nyt auttaa suomalaisia yrityksiä. Toimimme aina sen mukaan, missä yritykset tarvitsevat tukea. Se auttaa jaksamaan, että tämänhetkisellä työllä on yrityksille merkitystä. ✕

Kuka

Jaana Rekolainen

Työ

Suomalais-Venäläisen kauppakamarin toimitusjohtaja vuodesta 2016

Miten töistä eroon?

Konkreettinen käsillä tekeminen Luopioisten mökkiprojektissa, esimerkiksi niittykukkien viljely.

Kotipaikka

Hämeenlinna

HISTORIAN TAITEKOHDASSA

Venäjän hyökkäys mullisti maailman.
Taaksepäin historiaa katsomalla voi yrittää
hahmottaa mitä edesspäin odottaa.

 Sami Laakso Lehtikuva ja iStock

Maailmamme näyttää erilaiselta. Uutiset ovat täynnä hirveyksiä, sotaa, pakotteita, ostoboikotteja, aseapua, Natoa ja muita.

Moni asia tuntuu muuttuneen pysyvästi, vaikka ”entisestä” on kulunut vasta kuukausia tai joitain vuosia. Helsingin yliopiston taloushistorian professori **Jari Eloranta** muistuttaa, että shokeeraavassa uutisvirrassa tapahtumista voidaan tehdä ylitulkintaa. Sen sijaan syvät historian rakenteissa tapahtuvat muutokset jäävät helposti piiloon.

Isosta muutoksesta nyt kuitenkin tuntuu olevan kysymys. Olemmeko historian taitekohdassa, jossa kehitys ottaa uuden suunnan?

– Olemme taitekohdassa, mutta on epäselvää kuinka isossa ja minkä prosessin taitekohdassa, Eloranta sanoo.

Varmasti aiemminkin ihmiset ovat kokeneet elävänsä aikakauden vedenjakajalla. Voiko näistä aiemmista tapauksista ottaa oppia ja voisiko niistä yrittää hahmottaa millaisen suunnan kehitys ottaa?

– Voi ottaa oppia. Sillä varauksella, että mikään tapahtumista ei toistu suoraan nykypäivään. Aiemmista tapahtumista voi havaita tiettyjä rakenteita, esimerkiksi mitä tapahtuu ennen konfliktia, konfliktin aikana ja sen jälkeen. Niiden perusteella voidaan saada jonkinlaista kehikkoa, minkä tyyppisiä seuraamuksia tapahtumilla voi olla, Eloranta sanoo.

Hän nostaa esimerkiksi inflaation, joka on nyt kiillannut pikavauhtia huolenaiheeksi niin Euroopassa kuin Yhdysvalloissakin. Eloranta muistuttaa, että inflaatio nousee usein konfliktin aikana voimakkaasti, mutta myös putoaa sen jälkeen nopeasti.

Toinen asia on sanktiot, joita on asetettu sarjatulella hyökkäykseen syllistyneelle Venäjälle. Eloranta ei niiden tehoon juuri usko, hänen mukaansa ne ovat historiassa

olleet usein hyvin tehottomia. Esimerkiksi kylmän sodan aikaan rajoitukset vuotivat, kun kielletyistä tuotteista käytiin kauppaa bulvaanien avulla.

– Ei sanktioilla Venäjän hallintoa vaihdeta, Eloranta on varma.

Perusteellisesti rakennettu nousu

Historiasta ja tämänhetkisestä tilanteesta voi löytää samankaltaisuuksia niin Suomen, muiden maiden, Euroopan kuin laajemminkin maailman osalta. Jos tarkastelee Suomen talouteen vaikuttaneita tapahtumia, joukkoon on mahtunut esimerkiksi sotia, Neuvostoliiton hajoaminen sekä öljy- ja finanssikriisi. Eikä Suomi pelkkänä ajopuuna ole lipunut maailmantapahtumien virrassa, kehitystä on ohjattu omilla toimilla.

Taaksepäin katsottaessa Suomen tarina on Elorannan mukaan kiinniottajan tarina. Maa on noussut köyhyydestä yhdeksi maailman rikkaimmista maista. Talous kasvoi toisen maailmansodan jälkeen pitkään reipasta vauhtia, ensimmäinen iso lama oli vasta 1990-luvulla.

Suomen nousu taloudeksi muiden edistyneiden talouksien rinnalle huomattiin myös kansainvälisillä rahamarkkinoilla. Julkisen velan koroissa Suomeen

liittyvä maariski hinnoiteltiin korkeaksi 1950-luvulle asti. Sen jälkeen korot lähentyivät Ruotsin hinnoittelua. Eloranta tulkitsee, että siinä vaiheessa Suomi näyttäytyi ulkomaisille sijoittajille pohjoismaisena yhteiskuntana.

Syitä talouden ja yhteiskunnan positiiviseen kehitykseen on useita. Yksi merkittävä on Elorannan mukaan ollut se, että Suomi on pystynyt käymään kauppaa sekä idän että lännen kanssa.

– En kuitenkaan lämpene selitykselle, että kaikki kehitys olisi ulkomaankaupasta lähtevää, hän täsmentää.

Eloranta painottaa, että Suomessa monet asiat ovat osuneet kohdalleen, hän näkee pitkiä kehityskaaria monen tälläkin hetkellä vaikuttavan ilmiön taustalla. Esimerkiksi hyvistä Pisa-tutkimustuloksista juuret juontuvat peruskoulu-uudistukseen, jonka senkin taustalta löytyy koulutukseen ja terveyteen liittyviä pitkiä historiallisten rakenteiden jatkumoa. Sitä satoa korjataan vieläkin.

– Inhimillisen pääoman merkitys on Suomen taloudessa ollut hyvin suuri, ja se korostuu, mitä pidemmälle

© LEHTIKUVA / REIJO KOSKINEN

Korean sota vauhditti Suomen sahateollisuutta kylmän sodan aikana.

Bruttokansantuote

1939 talvisota 1941 jatkosota

1950 Korean sota

© LEHTIKUVA / ARI OJALA

mennään 1900-luvun loppupuolta. Samalla on pystytty rakentamaan hyvinvointivaltio, joka kykenee tuottamaan ihmisille lisäarvoa, terveyttä ja turvallisuutta.

Monilla toimilla on rakennettu perusta, jonka ansiosta Suomessa on kyetty kehittämään osaamista vaativia tuotteita vientimarkkinoille. Samalla integraatiota länteen on avattu askel kerrallaan.

Öljykriisi
1973

Sodan pitkä varjo

Alku ei kuitenkaan ollut lupaava. Juuri itsenäistyneen Suomen bruttokansantuote romahti vuonna 1918 peräti 32 prosenttia.

– Se on Suomen historian suurin pudotus. Se ei kuitenkaan ole epätyypillinen sisällissodan kaltaiselle tilanteelle, jossa yhteiskunnan rakenteet hajoavat. Taloudellinen toiminta lakkaa, kun ihmiset on mobilisoitu taistelemaan.

Eloranta muistuttaa bkt:n olevan epätäydellinen mittari. Varustautuminen voi kasvattaa kansantuotetta sota-aikoinakin, vaikka se hyvinvointia kasvata.

Ukrainan vaikea asema on tänä päivänä muistuttanut kansainvälisestäikin, kuinka

Neuvostoliiton
hajoaminen
1991

talvi- ja jatkosota olivat Suomelle kovia koettelemuksia. Niissä kuoli noin 91 000 suomalaista ja haavoittui yli 200 000. Lukujen suuruus kasvaa entisestään, kun muistaa Suomen väkiluvun olleen sodan alkaessa noin 3,6 miljoonaa. Sotatoimien ja -tuhojen lisäksi taloudelle oli iso isku, kun Suomi menetti merkittävät maa-alueet ja niillä olleen omaisuuden.

– Jos Suomessa elämä olisi jatkunut normaalisti vuoden 1938 jälkeen, tilanne olisi ollut toinen. Kasvukäyrässä tapahtui selkeä pudotus, joka saatiin kiinni vasta seuraavilla vuosikymmenillä.

Pitempiaikaista vaikutusta on ollut siltäkin, ettei talouden kannalta välttämättä ollut kaikkein tehokkainta asuttaa merkittävä osa 400 000 evakosta pientiloille ympäri Suomea. Se johti osaltaan 1960-luvulla alkaneeseen massiiviseen maastamuuttoon, joka osaltaan söi tulevia kasvumahdollisuuksia.

Sekin vaikeutti sodasta toipumista, kun Suomi joutui maksamaan merkittävät sotakorvaukset Neuvostoliitolle. Toisaalta niiden on sanottu vaikuttaneen keskeisesti

2002
Suomi euro-
alueeseen

1995
Suomi EU:hun

2008
finanssikriisi

2019
korona

2020
Brutto-
kansantuote
238 Mrd. €

metalliteollisuuden syntyyn Suomessa. Elorannan mukaan väite on osoitettu myytilä, vaikka tiettyjen alojen, kuten telakkateollisuuden, kehittymisen juuret löytyvätkin sotakorvausten maksamiseen kehitetystä tuotannosta.

Kylmä sota, kuuma talous

Historiasta tutut termit on taas nostettu esiin, Venäjän hyökkäyssodan on epäilty nostavan idän ja lännen välille uuden rautaesiripun ja synnyttävän uuden kylmän sodan ajanjakson. Tarkoittaisiko se yleistä talouden kurjistumista?

– Vaikka vastakkainasetteluun ja blokkiutumiseen nyt mentäisiinkin, se ei välttämättä tarkoita taloudelle suurta iskuja, Eloranta uskoo.

Hän perustaa näkemyksensä siihen, että vaikka toisen maailmansodan jälkeisessä kylmässä sodassa maailma oli jakautunut tiukasti blokkeihin, silti niissäkin olosuhteissa opittiin elämään. Itse asiassa kanssakäymistä oli runsaasti ja taloudessa elettiin hyvin vahvaa aikaa.

Korean sota 1950-luvun alussa oli yksi kylmän sodan merkkipaaluista. Siinä Yhdysvallat tuki Etelä-Koreaa, joka kävi sotaa Kiinan tukemaa kommunistista Pohjois-Koreaa vastaan.

– Kun tilanne jumiutui paikalleen, huomattiin, kuinka kylmän sodan olosuhteisakin voidaan toimia ja käydä kauppaa.

Silloin länsimaissa käynnistyi Koreanbuumiksikin kutsuttu talouden voimakkaan kasvun vaihe, joka jatkui aina 1970-luvun öljykriisiin asti. Buumi tuntui →

Suomessakin esimerkiksi metsäteollisuuden tuotteiden kasvavana vientinä.

Asevarustelu ei syö kasvua

Usein sotien jälkeen käynnistyy mittava jälleenkäytön rakentaminen. Ukrainan sotatuhojen arvioitiin jo huhtikuussa olevan jopa 550 miljardia euroa. Vaikka nyt näyttää pahalta, onko mahdollista, että Ukrainaa tuhoavasta sodasta seuraakin jonkin ajan kuluttua talouden kiihtyminen?

– Niin voi hyvinkin käydä talouden notkahtamisen jälkeen. Voi myös tulla lännen laajuisia poliittisesti ohjattuja tuki-investointeja, jotka on tarkoitettu voimistamaan talouksien kasvua, kuten tapahtui kylmän sodan alkuvaiheessa.

Nyt puolustusmenoja kasvatetaan kiivaasti monissa maissa. Yksistään Saksa on ilmoittanut satsaavansa armeijaan 100 miljardia euroa, Suomessa siihen varattiin kevään lisäbudjetissa kaksi miljardia euroa. Eloranta uskoo, että odotettavissa on kansainvälisesti ainakin vuosikymmenen kestävä asevarustelukilpailu.

Jos rahaa laitetaan mittavasti varustautumiseen, eikö se tuota vähemmän hyvinvointia jatkossa kuin vaihtoehtoiset investoinnit?

– Tutkimusten perusteella voidaan sanoa, että investointi sotavälineisiin ei ole kovin tuottava investointi, vaikka niistä voikin seurata teknologisia innovaatioita. Silti nämä lisäinvestoinnit sotavälineisiin eivät yleensä ole pois muista investoinneista, vaan molemmat osa-alueet kasvavat.

Viennin äkkipysäytyksiä

Vienti ja tuonti Suomen itärajalla on tämän vuoden ensikuukausina kokenut äkkipysähdysten. Saman tyyppinen pysähdys oli, kun Neuvostoliitto hajosi vuonna 1991. Toisaalta tilanne oli silloin hyvin erilainen.

Siinä missä vienti Venäjälle muodosti viime vuonna runsaat viisi prosenttia Suomen kokonaisviennistä, Neuvostoliiton loppuaikoina osuus oli moninkertainen.

Neuvostoliiton hajoaminen romahdutti Suomen viennin itään.

© AFP / LEHTIKUVA / ALAIN-PIERRE HOVASSE

– Neljäsosa vientikaupasta Neuvostoliiton ja sen satelliittien kanssa oli kestävätilanne. Siksi silloin viennin loppuminen oli paljon voimakkaampi shokki kuin nykytilanne, ja kaupan romahtaminen vaikutti osaltaan 1990-luvun laman syntymiseen.

Talousvaikutuksia syvensi se, että Neuvostoliittoon viedyt tuotteet eivät tahtoneet kelpata länsimarkkinoille, ja Venäjän-kaupasta riippuvia yrityksiä kaatui. Ehkä voi ajatella, että käynnissä oli nykytermein luova tuho, vaikka aikalaisista se taisi tuntua pelkästään tuholta.

Tälläkin kertaa Venäjältä vetäytyvät yritykset joutuvat miettimään toimintaansa uudelleen, mutta nyt tuotteiden laatuongelmia ei ole. Eloranta uskoo, että suuri osa niiden tulevista investoinneista sijoitetaan kotimaahan.

– Näin on tapahtunut usein kriisien jälkeen, silloin haetaan alhaista riskiä.

Itä ei ole ollut ainoa suunta, jonne Suomen vienti on sakannut. Useammalta suunnalta maata ympäröivään seinään törmättiin vuoden 2008 finanssikriisissä.

– Siitä seurasi viennin yli 20 prosentin romahdus. Suomi oli kuitenkin silloin jo kehittynyt aika resilientiksi yhteiskunnaksi, joka pystyi sopeutumaan yhtäkkiä kriisiin, vaikka siitä seurasi työttömyy-

den lisääntyminen, velkaantumisen kasvu sekä hitaan kasvun aika. Silti yhteiskunta selvisi siitä kohtuullisen hyvin ilman romahdusta.

Tulevaisuus synkemmäksi

Käännyttään 180 astetta ja suunnataan katse eteenpäin. Myös Turun yliopiston tulevaisuuden tutkimuskeskuksen professori **Toni Ahlqvist** pitää Ukrainan sotaa vedenjakajahetkenä, jonka johdosta historiaa, nykyisyyttä ja tulevaisuutta katsotaan uusien linssien läpi.

Hän ei kuitenkaan rajoita tarkasteluaan vain Venäjän hyökkäyksen aiheuttamaan tilanteeseen, vaan sanoo käsillä olevan useiden päällekkäisten kriisien rykelmä.

– Ilmastonmuutos, biodiversiteettikriisi, koronapandemia sekä vanhan koulukunnan geopolitiikan paluu. Yhdessä nämä luovat vaikeasti ennakoitavan näkymän, Ahlqvist sanoo.

Hän kuvailee, kuinka olemme ikään kuin saapuneet uudelle tasangolle, josta katsotaan uutta maisemaa ja ihmetellään, mitä siellä voisi olla. Sumuiselta näyttää ainakin niin kauan, kunnes tiedetään, miten sota Ukrainassa etenee ja kuinka Kiina suhtautuu pitkälti Venäjän ja länsimaiden väliseltä näyttävään konfliktiin.

Tavaroiden vienti

© LEHTIKUVA / JUSSI NUKKARI

Se ainakin on selvää, että tulevaisuuspohdintojen rekisteri näyttää siirtyneen: Ahlqvistin mukaan Venäjän hyökkäys on siirtänyt positiivisintakin skenaariota negatiivisempaan suuntaan. Siinä vaihtoehdossa edessä on uuden rautaesiiripun nousu Venäjän ja lännen väliin.

Kun positiivisinkin skenaario on noin negatiivinen, silloin negatiivisin skenaario on todella paha: sodan täysimittainen eskalaatio.

Usean rintaman kylmä sota

Ahlqvistin positiivisimmassakin mallissa Euroopan tehtävänä on etsiä oma tiensä ja löytää ratkaisu muun muassa siihen, kuinka vihreä siirtymä hoidetaan ilman Venäjä-riippuvuutta.

– Yksi mahdollinen kehityskulku on, että EU:ssa mennään federalistiseen suuntaan, jolloin EU-rintamasta tulee yhtenäisempi. Toisaalta on mahdollista, että samaan aikaan EU:n jäsenmaiden valtiollinen ajattelu korostuu,

Nokian menestys kiihdytti koko Suomen talouden lentoon.

2002
Suomi euro-
alueeseen

1995
Suomi EU:hun

1991
Neuvostoliiton
hajoaminen

1973
öljykriisi

2008
finanssikriisi

2019
korona

2020
Tavaroiden
vienti
57,3 Mrd €

ja tällöin ensisijaiseksi poliittiseksi tavoitteeksi nousee oman valtioalueen turvallisuus ja toiminnallisuus. Tämä näkyy esimerkiksi puolustukseen ja huoltovarmuuteen panostamisessa.

Ahlqvist pohtii, että Venäjältä voi tulla rajoiltaan lännen suuntaan varsin suljettu ja jännitteinen.

– Melko omavarainen valtio, jossa eletään aika lailla oman energian ja oman taloudellisen toiminnan varassa. Valtio, jonka informaatiotodellisuus on omanlaisensa, isomman skaalan Pohjois-Korea, hän luonnehtii.

Jos edessä on uusi kylmä sota, se on Ahlqvistin mielestä erilainen kuin aiemmin koettu. Kun aiemmin kamppailussa oli selkeästi talousjärjestelmien osalta kaksi maailmaa, nyt kilpailu käydään kapitalistisen maailman kentällä. Monen rintaman kylmää sotaa käydään teknologiasta, luonnonresursseista sekä aatteista ja ajatusjärjestelmistä.

Hän uskoo, että tavaroiden ja raaka-ainesten globalisaatio jatkuu, sen sijaan ideoiden globalisaation esteiksi voivat nousta korkeat raja-aidat.

– Aikaisemmassa kylmässä sodassa oli vastakkain liberaalidemokraattinen ja kommunistinen blokki. Silti liberaaliblokin sisällä oli paljon ihmisiä, jotka näkivät kommunismin olevan jollakin tavalla tasa-arvoisempi ja demokraattisempi järjestelmä. Tällä kertaa tilanne on selkeämmin kaksijakoinen. Käynnissä on autoritääristen systeemien ja liberaalin järjestelmän välinen kamppailuasetelma. ✕

Kipeitä iskuja talouteen

Ensihetkistä alkaen oli selvää, että sota Euroopassa tuntuu Suomen taloudessa. Vähemmän selvää oli, mitä kautta ja kuinka suurena vaikutus tulee.

✍ Sami Laakso 📧 Kuvaruutukaappaukset Ylen ja Helsingin Sanomien verkkosivuilta

Mitäään vastaavaa ennakkotapausta ei ole. Tämä on mittaluokaltaan ja vakavuudeltaan sekä myös EU:n pakotteiden osalta poikkeuksellisen iso asia,

Mikko Spolander luonnehtii Venäjän hyökkäyksen aiheuttamia seurannaisvaikutuksia talouteen.

Spolander toimii osastopäällikkönä valtiovarainministeriön (VM) kansantalouselosastolla, jonka tehtävänä on näissäkin olosuhteissa yrittää hahmottaa tulevaa talouskehitystä. Hän kertoo, että ministeriössä on tutkittu, minkälaisia kehityskulkuja aikaisemmissa kriiseissä on ollut, mutta niistä saatavat opit ovat hyvin rajattuja.

– Kriisit ovat aina vähän erilaisia. Siksi kokemuksia aikaisemmista ei pystytä kovin hyvin hyödyntämään.

Isoimmat vaikutukset Euroopasta

Spolander kuvailee, kuinka valtiovarainministeriössä tunnistettiin neljä kanavaa, joita pitkin sodan vaikutukset valuvat Suomen, Euroopan ja koko maailman talouteen.

Keskeinen tekijä on raaka-aineiden ja energian tuonti, saatavuus ja hinta. Vaikutusketju on selvä: kun energiansaanti Venäjältä häiriintyy, inflaatio kiihtyy, minkä johdosta kotitalouksien ostovoima pienenee.

Toinen vaikutus tulee ulkomaankaupan päättymisestä Venäjän kanssa, johtuen sekä EU:n ja Venäjän asettamista pakotteista että yritysten omaehtoisista ratkaisuista.

Venäjän toiminta on ollut isku myös kuluttajien ja yritysten luottamukseen. Kun epävarmuus kasvaa, usko tulevaisuuteen heikkenee, se hillitsee ihmisten kulutushaluja ja yritysten investointihaluja. Näiden heijastusvaikutukset tuntuvat taloudessa laajasti.

Neljäs vaikutus tulee rahoitusmarkkinoilta, jotka kohtaavat sanktiot, rahoituksen saatavuuden vaikeu-

tumisen sekä pankkien altistumisen Venäjä-riskeille ja korkojen nousun.

Kovimmat iskut Suomen talouteen eivät tule suoraan vaan koukkaavat Euroopan kautta.

– Isoimmat vaikutukset Suomen talouteen tulevat siitä, miten käy Euroopassa, koska Suomen viennistä menee Eurooppaan 70 prosenttia. Jos vienti Eurooppaan vaikeutuu, sillä on meille suuri vaikutus.

Paras on huono

Talousvaikutusten kanavien määrittelyn jälkeen VM hahmotteli skenaariot mahdollisista kehityskuluista.

Spolander pitää skenaarioiden rakentamista arvokkaana siksikin, että päätöksentekijöillä on tärkeää olla yhtenäinen tilannekuva tulevaisuudesta.

– On hyvä, että informaatiotulvasta seulotaan loogisia vaihtoehtoisia kehityskulkuja.

Perusskenaariossa lähdetään Spolanderin mukaan siitä, että nykyinen pakotepaletti pysyy suurin piirtein muuttumattomana vuosikausia, mutta energian ja raaka-aineiden tuonti Venäjältä ei täysin pysähdy. Huonoimmassa skenaariossa energian tuonti Venäjältä loppuu nopeasti.

Paraskaan näkymä tulevaisuuteen ei ole hyvä.

– Ei nähty sellaista tilannetta, että pakotteet poistuivat ja Venäjän markkinat avautuisivat kaupankäynnille. Positiivisimmassakin vaihtoehdossa tilanteeksi nähtiin sellainen, että konflikti varmistuisi pysyvän Ukrainan rajojen sisäpuolella, mikä sulkisi ihmisten mielistä pois vielä kauheammat tulevaisuudenkuvat.

Pysyviä muutoksia markkinoihin

Näiden lähtöoletusten pohjalta VM päätyi arvioimaan Suomen talouskasvun olevan tänä vuonna perusskenaarion toteutuessa 1,5 prosenttia. Samansuuruisiin arvioihin ovat päätyneet myös monet muut ennustelaitokset. Linjassa ovat olleet myös

Päätöksentekijöillä
on tärkeää olla
yhtenäinen tilannekuva
tulevaisuudesta.

näkemykset euroalueen taloudesta, jonka uskotaan olevan noin 2,5–3 prosentin kasvuvauhdissa.

1,5 prosentin kasvuvauhti olisi kelvallinen historiallisessa vertailussa, mutta alkuvuoden talouden huiman vauhdin tuomiin näkyihin verrattuna pudotus on selvä.

– Jos sotaa ei olisi tullut, varmasti kaikki ennustelaitokset olisivat korottaneet kasvunäkymiä aiemmin esitetystä noin kolmesta prosentista, Spolander antaa vertailukohtaan.

– Tämä ei ole kuitenkaan mikään taantuma-skenaario. Sota syö talouden kasvua, mutta silti se kasvaa Suomessa pitkän ajan keskiarvon vauhtia ja Euroopassa sitä nopeammin.

Toisessa skenaariossa, eli jos tapahtuikin äkillinen energiantuonnin lakkaaminen, kasvu putoaisi VM:n arvion mukaan puolen prosentin tasolle. Euroalueen kasvu jäisi 1–1,5 prosenttiin.

– Se veisi Suomen taantumaan. Talous todennäköisesti supistuisi useamman vuosineljänneksen ajan ja tuotanto olisi loppuvuonna alkuvuotta pienempi.

Sodan vaikutukset talouteen ovat lähivuosia pidemmät.

– Muuttaa näkymää, kun Venäjä häviää kokonaan markkinoilta. Tästä aiheutuu rakenteellinen muutos suomalaisen ulkomaankaupan kenttään.

Spolander muistuttaa, että talous on aina ennenkin sopeutunut uusiin tilanteisiin. Niin käy ennen pitkää tälläkin kertaa, vaikka esimerkiksi jotkut yritykset voivat ajautua pahoihin ongelmiin.

Hän korostaa kilpailukyvyyn merkitystä, kun korvaavia markkinoita etsitään Venäjän-kaupan loputtua. Tärkeää on myös se, millaisena investointiympäristönä Suomi näyttäytyy. Eikä sota kaikkea ole muuttanut. Spolander muistuttaa, etteivät jo ennen sotaa käsillä olleet Suomen talouden haasteet kuten väestön ikääntyminen ja ilmastonmuutokseen vastaaminen ole kadonneet minnekään. ✕

Onko Suomi siirtynyt KAUEMMAKSI?

Suomi on kytketty maailman-
talouteen logistisilla reiteillä.
Viime vuodet ovat tuoneet niihin
useampiakin mutkia matkaan.

✍️ Sami Laakso ✍️ Carla Ladau

Tilasimme osia Kiinasta lentorahtina, jolloin tavara oli meillä viikossa. Sitten hinnat nousivat niin, että kuljetus olisi maksanut jo enemmän kuin kuljetettava tavara. Junarahtina tavara luvattiin neljässä viikossa, mutta viime kesänä siihen kului kaksinkertainen aika, kun tavara pysähtyi jonnekin matkalla. Laivarahti kestää viitisenkymmentä päivää, jos konttialus tulee Suezin kanavan kautta Italian Genovaan, josta lasti jatkaa rautateitse pohjoiseen. Matka-aika pitenee jopa 12 viikkoon, jos konttialus kiertää Afrikan, ja lasti jatkaa Rotterdamista tai Hampurista pienemmällä aluksella Suomeen, Kariplast Oy:n toimitusjohtaja **Jarkko Laine** kertoo.

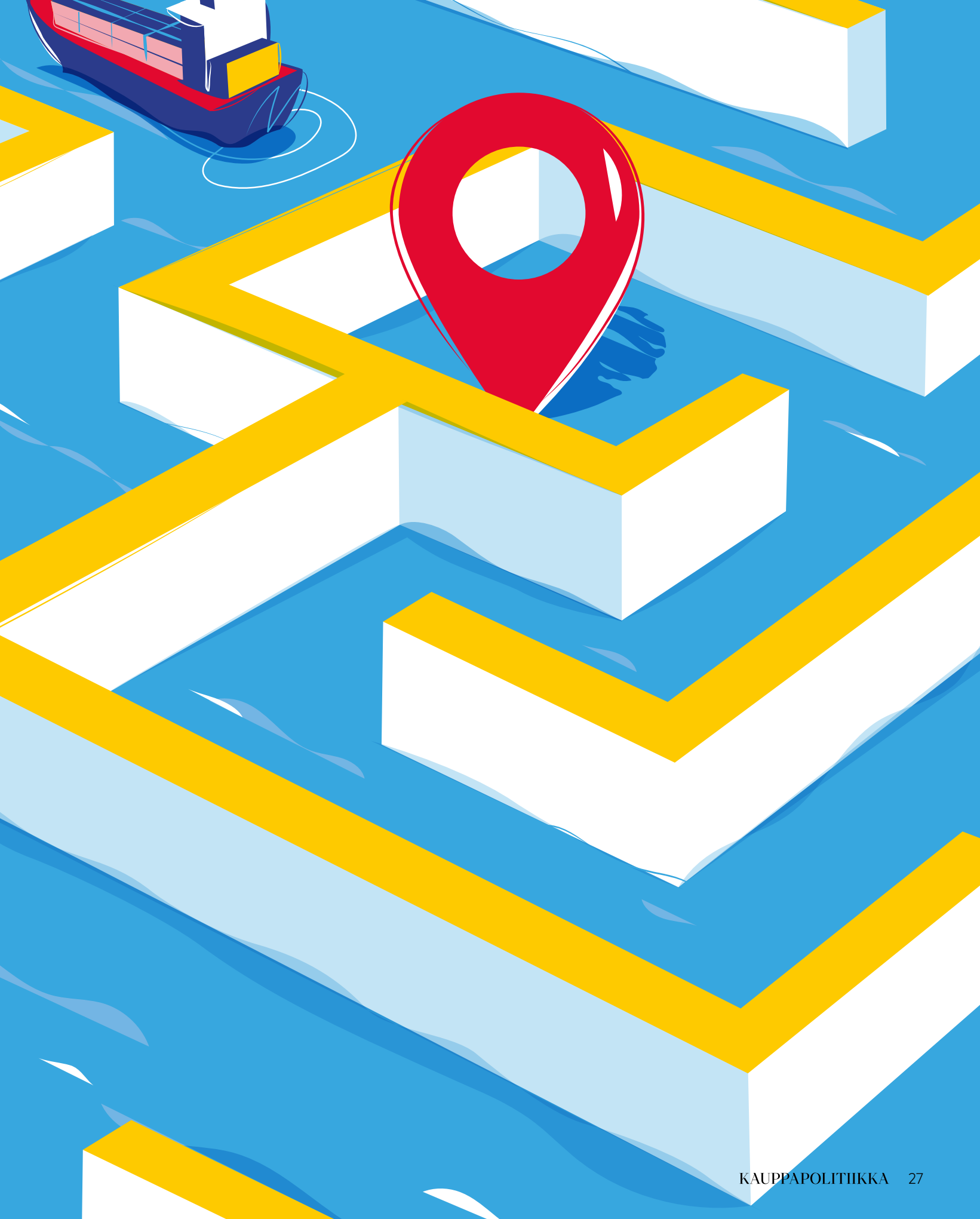
Hyvinkäällä muun muassa hinnannäyttö- ja esillepanotuotteita valmistavan yrityksen tavoin monet muutkin ulkomaankaupassa kiinni olevat yritykset yrittävät luovia kuljetusratkaisujaan muuttuvissa olosuhteissa.

Hankaluuksia on riittänyt: korona on kurittanut lentoliikennettä, konttipula on vaivannut merikuljetuksia, ja työvoimapula riivaa kuljetusyrityksiä niin Euroopassa kuin USA:ssakin. Suezin kanavan tukkeutuminen paljasti reitin haavoittuvuuden, ja nyt vastassa ovat energian hinnannousu sekä Ukrainan sodan vaikutukset kuljetusten reitityksiin. Lisäksi korona on jälleen sulkenut satamia Kiinassa.

Muuttuvatko lentoreitit pysyvästi?

Logistiset yhteydet kytkvät Suomen kansainväliseen kauppaan ja ovat huoltovarmuuden kannalta elintärkeitä. Ennen kuin koronapandemia mullisti maailman, vuonna 2019 Suomen tava-

raviennistä 92 prosenttia kulki meriteitse, maanteitse kuusi prosenttia, ja rautateiden sekä lentorahdin osuus oli puolen prosentin luokkaa, kun mittarina käytetään painoa.

Lentorahdin merkitys näkyy, kun mittariksi vaihdetaan kuljetusten arvo. Sen osuus lähes 66 miljardin euron viennistä oli yli 9 prosenttia.

Vanhan totuuden mukaan maantieteelle emme voi mitään, mutta onko Suomi kuitenkin Ukrainan sodan takia siirtynyt syrjemmälle? Aalto-yliopiston logistiikan professori **Markku Kuulan** mukaan kokonaiskuvassa siirtymää ei ole tapahtunut, mutta tiettyyn suuntaan katsottaessa näin näyttää käyneen.

– Kaukoidästä esimerkiksi Kiinasta, Japanista ja Etelä-Koreasta olemme siirtyneet. Tämä siksi, että aiemmin Helsinki-Vantaan lentoasema on ollut Euroopan unionin lähin lentoasema Kaukoidän kohteisiin, Kuula perustelee.

Sijainnin etulyöntiasemaa on todistanut esimerkiksi Norjan lohen muuttuminen globaaliksi vaelluskalaksi, kun sitä alettiin lennättää Helsinki-Vantaan kautta. Vuorokaudessa se ehti kiinalaisille ja japanilaisille kuluttajille. Tätä nopeinta reittiä käytettiin myös lääkeaineiden kuljetukseen.

– Englannista on kuljetettu Helsingin kautta paljon farmaa Kaukoitään. Nopeat yhteydet ovat olleet tärkeitä, nyt nämä toimitusketjut ovat häiriytyneet pahasti, Kuula sanoo.

Ukrainan sodan seurauksena asetettu Venäjän ilmatilan lentokielto tarkoittaa, että aiempi maantieteellinen etu on kääntynyt tappioksi, kun Venäjä on iso alue kierrettäväksi.

Tilanteen jatkuessa pidempään, sillä on Suomen ja Aasian välisiä lentoyhteyksiä laajemmat vaikutukset. Ennen koronaa Helsinki-Vantaalta lennettiin 24 kohteeseen Aasiassa, ja kansainvälisten vaihtomatrustajien osuus, jotka vaihtoivat saman tien jatkolennolle, oli lentoaseman matkustajista 39 prosenttia. Jos aasialaisten matkustajien määrä vähenee pysyvästi, se voi hyvinkin tarkoittaa myös Helsingistä muihin maihin suuntautuvien reittien karsimista.

– Jos tilanne ei normalisoidu, rahti Aasiaan alkaa kulkea Helsingin sijaan Dohan tai jonkun muun lentokentän kautta. Se tarkoittaa, että rahdin hinnat nousevat suomalaisfirmoille. Monille yrityksille

vielä hintaakin merkittävämpi asia on kuljetuksiin kuuluva lisäaika. Ja jos uudet kuljetusreitit luodaan, jää nähtäväksi palautuvatko vanhat reitit enää koskaan käyttöön, Kuula sanoo.

Laivoilla uusi kurssi

Ilmatie itään ei ole ainoa kovia kokenut reitti. Vuonna 2021 Kiinan ja Euroopan välillä kulki lähes 21 000 juna, nyt Venäjän läpi kulkeneita konttijunia on alettu reitittää maan eteläpuolitse. Samalla kuljettava matka on kasvanut pituutta, ja niin on tehnyt myös reittiselostus: Kiina-Kazakstan-Azerbaidzhan-Georgia-Romania-Slovenia-Puola.

Meriliikennettä Ukrainan sota seuraamuksineen ei ole ainakaan toistaiseksi häirinyt, mutta se on näkynyt jonkin verran satamien liikennemäärissä. Kuulan mukaan Hangon satama on hiljentynyt. Jo aiemmin huippuvuosistaan hiipunut transitoliihenne Suomen ja Venäjän välillä on loppunut, kun venäläiset hiilijunat eivät enää saavu Hankoon laivattavaksi.

Kotka-Hamina ja Helsingin Vuosaari ovat keskeisiä satamia Suomen viennille, niiden kautta metsä- ja metalliteollisuuden tuotteet ovat pääosin kulkeneet maailmalle.

Tonnimääräisesti suurin Suomen satamista on ollut Sköldvik, jonne on tuotu venäläistä öljyä, joka on Nesteen jalostamana suurelta osin jatkanut matkaansa muihin maihin. Öljytankkerit ovat tulleet satamaan uudesta suunnasta, kun Neste oli ilmoitussensa mukaan jo huhtikuussa korvannut 85 prosenttia venäläisestä raakaöljystä muualta hankitulla.

Kaksinkertainen takamatka

Etäisyyttä voi mitata kilometrien ja ajan lisäksi myös euroissa. Logistiikkakustannusten johdosta suomalaisten vientiyriyten sanotaan lähtevän takamatkalta lähempänä markkinoita sijaitseviin kilpailijoihinsa nähden. Se on useassa tapauksessa vielä yhdensuuntaista matkaa pidempi, sillä vientituotteet valmistetaan merkittävältä osin ulkomaisista raaka-aineista tai komponenteista, jotka on ensin pitänyt kuljettaa Suomeen.

Tätä kuljetuksista mennen tullen aiheutuvaa ”Suomi-lisää” ei voida siirtää asiakkaan maksettavaksi, koska vientituotteiden hinnat määritellään kan-

Etäisyyttä voi mitata kilometrien ja ajan lisäksi myös euroissa.

sainvälisillä markkinoilla. Joidenkin merkittävien teollisuusinvestointien suuntautumista lähemmäs kansainvälisiä markkinoita onkin perusteltu logistiikkakustannuksilla.

Turun yliopiston Kauppakorkeakoulun logistiikkaselvityksen mukaan vuonna 2019 Suomessa toimivan teollisuuden ja kaupan logistiikkakustannukset olivat 13,5 prosenttia liikevaihdosta. Yksistään kuljetuskustannukset muodostivat 5 prosentin osuuden liikevaihdosta. Teollisuudessa kustannusten osuus on keskimäärin viittä prosenttia suurempi, mutta alakohtainen vaihtelu on suurta. Massatavaraa kuljettavassa teollisuudessa kuljetuskustannusten vaikutus on paljon merkittävämpi kuin esimerkiksi elektroniikkateollisuudella.

Markku Kuula pitääkin logistiikkakustannusten kurissapitämistä ja logistiikkainfran kunnossapitämistä koko maan hyvinvoinnille elinehtona. Keinot kustannusten kurissapitämiseen ovat kuitenkin rajatut, mutta ainakin automaation lisäämisellä ja verotuksella niihin voidaan Kuulan mukaan vaikuttaa.

Päästöttömyys maksaa

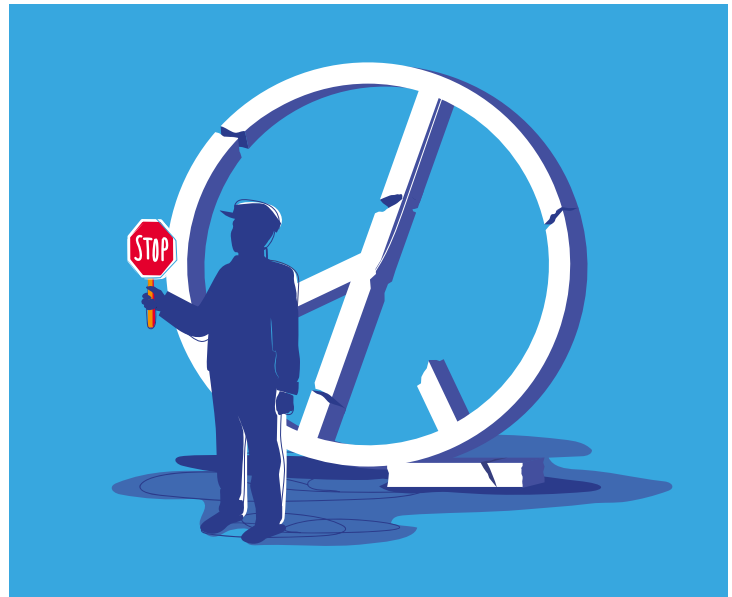
Keskuskauppakamarin johtava asiantuntija **Päivi Wood** lisää logistiikan yhtälöön matkan, kustannusten ja ajan lisäksi mukaan myös toimitusvarmuuden, jonka merkitys on viime vuosien kokemusten perusteella monessa yrityksessä noussut.

Yhä keskeisemmäksi ovat hänen mukaansa tulleet myös kuljetusten aiheuttamat päästöt. Hän pitää varmana, että pyrkimys pienempiin ympäristövaikutuksiin nostaa logistiikan kustannuksia.

– On täysin selvää, että EU:n päästövähennyksiin tähtäävä Fit for 55 -ohjelma tulee nostamaan kustannuksia. Yhä keskeisemmäksi tulee se, millainen hiilijalanjälki kuljetuksista aiheutuu, Wood painottaa.

Pienempiin päästöihin pyritään eri keinoin. EU:n komission tavoitteena on esimerkiksi siirtää kuljetuksia maanteiltä raiteille ja sisävesiliikenteeseen.

– Eri toimilla vaikutetaan siihen, että saastuttaja maksaa. Miten tämä sitten näyttäytyy meillä, kun olemme harvaan asuttu pitkien etäisyyksien maa. Meillä on runsaasti teollisuuden tuotantoa pohjois-

essa, vaikka ihmiset ovatkin suurelta osin etelässä. Miten me ratkaisemme tämän, Wood kysyy.

Suuri merkitys vientiteollisuudelle on hänen mukaansa sillä, että Suomen meriliikenteessä joudutaan käyttämään enemmän polttoainetta kuluttavia jäävahvisteisia aluksia. Jo pelkkä jäissä kulkeminen kasvattaa kulutusta.

– Iso kysymys on se, kuinka paljon meille tulee tulevaisuuden merimatkoissa kustannuslisää verrattuna kilpailijamaihin, kun Suomessa on jo ennestään selvästi isommat kustannukset, Wood pohtii tulevia.

Hänen mukaansa sekin kasvattaa takamatkaa kilpailijamaihin, että täällä ei ole satsattu raideliikenteeseen niin vahvasti kuin monessa muussa maassa. Meillä tavara kulkee suurelta osin maanteillä, ja kun polttoaineen hinta on Suomessa kansainvälisesti vertailtuna korkea, se nostaa kustannuksia.

Päivi Woodin mielestä Suomen pitäisi yrittää maksimoida rahamäärä, joka EU:sta voidaan saada Suomen liikennehankkeisiin. Siksi olisi tärkeää aika-auluttaa kotimaiset päätökset infrahankkeista niin, että se mahdollistaisi mukaanpääsyn EU-päätöksen teon junaan. ✕

Espanja ja Suomi ovat melkoinen *match*

Euroopan unionin neljänneksi suurin talous kasvaa mantereen kärkivauhtia. Kysyntä osuu tarkasti juuri suomalaisiin vahvuuksiin.

 Lotta Nuotio

Espanjasta taitavat meistä monille juolahtaa ensimmäisenä mieleen aurinkorannat, iltapäivän siestat, hyvä ruoka ja ehkä meidän pohjoista vähän leppoisampi meininki.

Varmasti syystäkin näin, mutta on maa myös Euroopan unionin neljänneksi suurin talous. Siestaakaan harva enää viettää, sillä työnteon tahti isoissa kaupungeissa on kova. Yrityksille on valtavasti mahdollisuuksia.

– Ihan kaikkea potentiaalia ei Suomessa välttämättä laajasti tiedetä. Osalle suomalaisyrityksistä Espanja on yhä kartoittamatonta maaperää, maiden etäisyys varmasti vaikuttaa. Kauppuhuhteet ovat hyvät ja vakiintuneet, mutta lisäämisen ja kehittämisen varaa on, kertoo Team Finland -koordinaattori **Otso Salvi** Suomen suurlähetystöstä.

Maan kasvuluvut vakuuttavat, sillä niiden povataan olevan tänä vuonna Euroopan kärkeä. Taannoisesta finanssikriisistä alkaneet vaikeat vuodet ja koronakin alkavat olla takana päin.

Ovat monet suomalaisyritykset toki jo Espanjan löytäneet, niitä arvioidaan olevan maassa noin 250, kun mukaan lasketaan kaikki maahan rekisteröity-

neistä paikallisiin agentteihin. Kiinnostus on ollut viime vuosina selvässä kasvussa. Otettavaa suomalaisyrityksille riittää yhä.

Pitkä tarvelista

Paikallisten markkinoiden kysyntä osuu suomalaisen osaamiseen. Suomi ja Espanja ovat oikeastaan ulkomaankaupassa melkoinen *match*.

– Suomen vahvuudet ovat juuri niillä aloilla, joilla Espanjassa on usein vielä tehtävää. Erityisesti täällä tarvitaan kierto- ja biotalouden ja digitalisaation osaamista. Esimerkiksi vaikkapa kaatopaikat, Suomessa enää vain noin prosentti jätteistä päätyy kaatopaikoille, Espanjassa yli puolet, kertoo **Guillermo Solano** Business Finlandin Madridin-toimistosta.

Espanjassakin siis ”digivihreä” on kova sana, eli sekä digitalisaatio että vihreä siirtymä ovat laajasti käynnissä. Hiilivoimaloita suljetaan ja korvataan kasvavaa vauhtia uusiutuvilla energiantuotantotavoilla, joita Suomessa on jo käytössä. Satamia modernisoidaan älykkäillä ratkaisilla, niitä on merenkulkumaassa paljon. Tarvetta osaamiselle on ainakin tekoälyssä, 5G-verkoissa, kyberturvallisuudessa, älykkäissä energiaverkoissa, vety- ja akku-

→

Digitalisaatio ja vihreä siirtymä ovat Espanjassa laajasti käynnissä.

 ESPANJA

Väkiluku

47 miljoonaa

80% kaupungeissa

BKT **1300**
miljardia euroa

68 % **Palvelut**
15 % **Teollisuus**
6 % **Rakentaminen**
3 % **Maatalous**

Tuo **68%**
energiastaan

Julkinen velka **120%** (2021)

Maailman **13.**
suurin talous (2020)

EU:n **4.**
suurin talous

Maailman **2.**
suosituin turistimaa

© ISTOCK

Vihreää asumista Barcelonassa.

teollisuudessa, jäte- ja vesihuollossa, kiertotalou-
dessa, kestävässä rakentamisessa – lista on pitkä.

– Suomessa on monilla Espanjan tarvitsemilla
aloilla maailmanlaajuisesti hyväksytty ja erilaisissa
listauksissa korkealle sijoittuva tarjonta, siitä
me yritämme täällä löytää osumia espanjalaiseen
tarpeeseen ja kysyntään, kiteyttää **Daria Mashkina**
Business Finlandista.

Keväällä osumia etsittiin, kun maahan tehtiin
Team Finland -vienninedistämävierailu, johon osal-
listui kehitysyhteistyö- ja ulkomaankauppaministeri
Ville Skinnarin johdolla 14 yrityksen delegaatio.

– Osallistuvien yritysten määrä näyttää, että kyllä
Espanjan mahdollisuudet kiinnostavat. Vierailu
onnistui hyvin paljolti myös yritysten kiinnostuksen
ja motivaation ansiosta. Ministerin läsnäolo auttoi

Madridin valtavaan kaupunkikehittämisen hankkeeseen etsitään parhaillaan kumppaneita.

saamaan tilaisuuksiin oikeita ihmisiä paikalle. Se on hyvä esimerkki arvovaltapalveluista, joilla voimme auttaa avaamaan yrityksille ovia, Salvi kertoo.

Kaupungit älykkäämmiksi

Yksi sektori, jolla valtaosa Espanjassa kysytystä suomalaisosaamisen aloista yhdistyy, on niin kutsuttu *smart cities* eli kestäväät älykaupungit. Madridissa on käynnistymässä tällainen kaupunkikehittämisen massiivinen hanke nimeltään Madrid Nuevo Norte. Myös vienninedistämisvierailulla valtaosa osallistuneista yrityksistä oli kiinnostunut projektista.

– Kyseessä on valtava kehityshanke, joka on kerännyt 25 miljardia euroa yksityistä rahaa ja saanut rahoitusta myös EU:n Horizon 22 -rahastosta. Hankkeessa halutaan kehittää Euroopan innovatiivisin kaupunginosa, inspiiraatiota on haettu aina Yhdysvalloista Singaporeen. Seuraamme hankkeen mahdollisuuksia täällä tarkasti, Daria Mashkina sanoo.

Hanke on parhaillaan etsimässä kumppaneita, joten Team Finland -vierailu tehtiin hyvään aikaan. Mukaan lähti erityisesti innovatiivisia suomalaisyrityksiä, joilla olisi projektiin tarjottavaa.

Mahdollisuudet ovat jo Nuevo Nortessa suuret, mutta sekin on mahdollisesti vasta alkua.

– Madrid Nuevo Norte on tarkoitettu tavallaan myös testiksi ja malliksi, jota sovelletaan sitten muihinkin osiin Madridia ja kenties muuallekin Espanjaan tai jos kaikki menee hyvin, niin miksei Eurooppaan, maalaillee Solano.

Suomalaisosaamisen tarjoaminen hankkeeseen jatkuu seuraavaksi hankkeen edustajien vierailulla Suomeen syksyllä. Vielä tarjouksille tarkoitettua sivustoa ei ole avattu, todennäköisesti tarjouskilpailu avautuu kesän jälkeen.

Kauemmaskin kalaan?

Ison maan useilla eri alueilla löytyy mahdollisuuksia myös pääkaupunkiseudun ulkopuolelta. Nyttäminkiintoisa paikka on esimerkiksi Malagan alue, jossa suomalaisilla yrityksillä on ollut viime aikoina useampia liiketoiminnan aloituksia.

Eikä Espanja rajoitu suuriin sisämarkkinoihinsa. Maasta on kielen kautta tiivis yhteys muualle espanjankieliseen maailmaan. Moniin muihin Euroopan

maihiin verrattuna maasta aukeaa laajempi pelikenttä.

– Täältä voi saada helpommin päänavauksia Euroopan ulkopuolelle sekä Latinalaiseen Amerikkaan mutta myös Pohjois-Afrikan ja Lähi-idän suuntaan, siellä toimivat useat tåkäläiset yritykset. Tämä vaatii toki työtä, kontakteja ja espanjan kielitaitoa, eli ei ehkä helpoin reitti mutta potentiaali on suurta, Salvi sanoo. ✕

Elpymisrahasta kysyntäpiikki

Espanjassa on liikkeellä rutkasti EU:n elpymisrahaa, sillä maa on niiden toiseksi suurin saaja, yhteensä 140 miljardia, joista 68 miljardia lainoja.

Elpymisrahojen suhteenkin on hyvä pitää silmät auki, mutta Suomesta käsin niitä on lähes mahdotonta suoraan hakea. Käytännössä mahdollisuus päästä niihin suoraan käsiksi on vain Espanjaan rekisteröidyillä, strategisen tason yrityksillä. Suomalaisista näitä ovat esimerkiksi Nokia ja Kone, jotka Business Finlandin tietojen mukaan ovatkin joissakin projekteissa rahoitusta hakeneet.

– Suomalaisen mahdollisuudet ovat erityisesti siinä, että on alihankkijana mukana jossakin isomman yrityksen elpymisrahoilla tuetussa hankkeessa. Vasta muutamia projekteja on aloitettu, ja ulkopuolisen on oikeastaan mahdoton suoraan projektia saada. Me ohjaamme kysyjä projektien isommille alihankkijoille, Daria Mashkina kertoo.

Hauissa on ollut myös hankaluuksia, jopa paikallisille yrityksille. Hankkeista vain osa on saatu liikkeelle. Alat, joihiin rahat käytetään, ovat kyllä suomalaisille mielenkiintoisia, sillä 40 prosenttia menee ilmastonmuutoksen torjuntaa tukeviin ratkaisuihin ja 28 prosenttia digitaaliseen siirtymään.

Vaikka suoraan Suomesta käsin papereita on turha alkaa lähettellä, on liikkeelle lasketulla rahalla vaikutusta mahdollisuuksiin.

– Voi vielä olla vaikea hahmottaa, mitä kaikkea syntyy siitä, kun tällainen rahamäärä pusketaan markkinoille, mitkä ovat kerrannaisvaikutukset, mitä jokin tietty projekti vaikkapa tuottaa. Painopisteet on hyvä pitää mielessä ja pysyä asioista kärryillä. Kaikki yhteydet paikallisiin toimijoihin ovat arvokkaita, Otso Salvi korostaa. ✕

Älykästä jätteenhuoltoa maailmalle

MariMaticin älykäs jätteenkeräysratkaisu myy maailmalla. Tähtäimessä on myös laaja kaupunkikehityshanke Madridissa.

✉ Lotta Nuotio 📧 Jari Härkönen

Ima on raikasta ja kaikki pinnat kiiltelevät, lattia narskuu puhtauttaan. Vieressämme kulkee putkea edes takaisin, kuulemma sitä mahtuu halliin yli kaksi kilometriä. Heti ei ympäristöstä uskoisi, että putkessa kulkee jätettä.

– Ei niin, koska järjestelmä on täysin suljettu, hajuton ja älykäs. Näin vältetään pursuavat roska-astiat, hajuhaitat ja pieneläimet. Kyseessä on iso alipaineimuri, joka vie kotitalousjätteet keräyskontteihin kauemmas asuintaloista. Täällä testaamme ja esittelemme järjestelmää, kertoo myyntijohtaja **Marko Virtanen** MariMatic-yrityksen tuotekehitys- ja demokeskuksessa Järvenpäässä.

Putkikeräysjärjestelmiin keskittyvä yritys kuuluu isompaan MariGroupiin, jonka omistaa keksijä-innovoija **Göran Sundholm**. MariGroupin vanhempia brändejä on esimerkiksi elintarviketeollisuuden jätteitä keräävä Taifun, jonka teknologia on vaikuttanut myös yhdyskuntajätteisiin keskittyvän MariMaticin järjestelmään. Taifunin historia ulottuu aina 80-luvulle ja järjestelmiä on myyty noin 1500 kappaletta 40 eri maahan.

Älykästä siistiä

Suljettu ja hajuton on helppo maallikonkin ymmärtää, mutta mikä järjestelmästä tekee älykkään?

– Se on automaattinen, kun kontti täyttyy, lähtee hälytys kuljettajalle. Kotona asukas voi valita älypuhelimesta, että mitä jätelajeja on viemässä ja käytävässä putkien luukut avautuvat koskematta. Älykkyyks säästää myös energiaa, imua on vain,

kun putkessa on tavaraa. Innovaatiollamme myös putken halkaisijaa on pienennetty, jolloin imun energiankulutus on laskenut 70 prosenttia. On myös suojatut etäyhteydet, tuetaan ympäri maailmaa meidän kohteita, Virtanen luettelee.

Maailmalla siistille ja tehokkaalle roskien käsittelylle löytyy kysyntää, MariMaticin järjestelmiä on myyty noin kymmeneen maahan, esimerkiksi Pohjoismaihin, Hollantiin ja Koreaan. Suurin niistä sijaitsee kuitenkin Saudi-Arabiassa pyhiinvaelluskohde Mekassa.

– Pyhiinvaeltajien jätteitä voidaan kerätä jopa noin 600 000 kiloa päivässä, pian myös maailman suurimpaan Al Haram -moskeijaan johtavalta bulevardialueelta. Näitä on myyty myös stadioneille, joilla jopa 40 000 ihmisen tapahtuman jälkeen pitää saada nopeasti jätteet siirrettyä.

Seuraavaksi Madrid?

Jätteenkeräyksen tehokkuutta ja älykkyyttä kaivataan myös ”smart city” -hankkeisiin, joista yksi on kaupunkikehityshanke Madrid Nuevo Norte. Yhteistyötunnusteluihin saatiin potkua taannoiselta Team Finland -vienninedistämisvierailulta Espanjaan.

– Meidät on nyt listattu yhdeksi mahdolliseksi toimittajaksi. Vierailu toimi meille todella hyvin, kun oli täsmällinen kohde, selkeät tavoitteet. Saimme paljon apua Business Finlandilta ja täsmäkontaktit hankkeeseen, Virtanen sanoo.

Aiempaa kokemusta Espanjan markkinoista löytyy. MariGroup on toimittanut ensimmäisen imusiirtojärjestelmän Espanjaan jo 30 vuotta sitten,

Maailmalla siistille ja tehokkaalle löytyy kysyntää, järjestelmiä on myyty noin kymmeneen maahan.

Marko Virtanen kertoo, että MariMaticin teknologia on saanut tukea MariGroupin vanhemmasta brändistä, elintarviketeollisuuteen keskittyvästä Taifunista. Sen historia ulottuu 80-luvulle ja järjestelmiä on myyty noin 1500 kappaletta 40 eri maahan.

ja Virtasella on itsellään kokemusta maasta vuosikymmenen ajalta.

– Mielestäni siellä on paljon piiloviestintää, joka voi mennä suomalaiselta ohi. Ensin usein leppoisasti aterialla tutustutaan, mutta siinä jo mietitään kyllä, että kannattaako niiden kanssa alkaa puhua asiaa. On virhearvio pitää kollegojen osaamista siellä jotenkin jäljessä olevina, maassa on monen alan kansainvälisiä huippufirmoja, Virtanen sanoo.

Järvenpään demokeskuksen lisäksi yrityksen toiminta on muutenkin vahvasti Suomessa, vaikka kansainvälistyminen on ollut tärkeää alusta asti.

– Kyllä tähtäin osoittaa tiukasti kansainvälisille markkinoille. Mutta ajattelen myös, että kun alalla pärjää maailmalla niin myös varmistaa, että Suomessa on paras mahdollinen tekniikka olemassa. ✕

Vientivalvonta elää uutta aikakautta

Valvontatyö nivoutuu tiukemmin pakotteisiin ja Venäjän rooli järjestelmässä on arvioitava uudelleen, kertoo vientivalvontayksikön päällikkö Teemu Sepponen ulkoministeriöstä.

✉ Lotta Nuotio ✉ Kimmo Räisänen

Jokaisessa vientivalvontapäätöksessä otetaan huomioon ihmisoikeudet.

Miksi ja miten vientivalvontaa tehdään?

Tavoitteena on estää joukkotuhousoseiden leviämistä, muuta epätoivottavaa vientiä ja vientituotteiden ei-toivottua käyttöä. Eli tavoitteena on myös edistää suomalaisten tuotteiden ja teknologian vastuullista vientiä. Valvontaa tehdään kansainvälisten järjestelyiden ja yhteistyön avulla. Käytännön työ on sääntöjen ja normien laatimista, yritysten kanssa yhteydenpitoa ja hakemusten huolellista, mutta tehokasta käsittelyä. Kansainväliset järjestelyt tekevät valvontalistoja, jokainen jäsenvaltio päättää itse, että annetaanko lupa vientiin vai ei. EU-maiden välilläkin voi olla eroa linjauksissa.

Mikä on vientivalvonnan ja pakotteiden välinen suhde?

Vientivalvonta on sidoksissa kauppapolitiikkaan, kun pakotteet taas ovat ulko- ja turvallisuuspoliittinen kieltoväline. Molemmissa olisi aina tärkeää saada mukaan mahdollisimman monta maata. Lisäksi sääntöjen pitäisi olla kaikille osallistujille mahdollisimman samanlaiset eli epäselvyyksiä ja tulkinnanvaraisuuksia pitää välttää. Vientivalvonnan merkitys on nousussa sekä poliittisesti että elinkeinoelämässä. Venäjän vastaisista pakotteista suuri osa toteutetaan vientivalvonnan työkaluin. On laajoja tuotelistoja, joilla vienti Venäjälle on kiellettyä, mutta joihin tiettyjen edellytysten täytyessä voi hakea myös poikkeuslupia.

Voiko Venäjä enää olla mukana vientivalvontajärjestelyissä?

Venäjä tuli jäseneksi kansainvälisiin vientivalvontajärjestelyihin kylmän sodan jälkeen, ja on kolmessa

neljästä niistä mukana. On iso kysymys, miten tehdä yhdessä turvallisuuteen vaikuttavia sääntöjä valtion kanssa, joka on täysin oikeudetta hyökännyt toiseen valtioon. Kysymys liittyy myös monenkeskiseen yhteistyöhön ylipäätään. Haluamme olla vaikuttava jäsen kaikissa vientivalvonnan kansainvälisissä järjestelyissä, myös siinä tapauksessa, että näitä järjestelyjä muutetaan. Tilanteessa tehtävämme on varmistaa Suomen asema.

Onko Suomen vientivalvonnassa erityispiirteitä?

Linjamme on melko tiukka. Esimerkiksi jokaisessa vientivalvontapäätöksessä otetaan yhtenä tekijänä huomioon ihmisoikeudet, ihan vastaavasti ei kaikissa muissa maissa tehdä. Suomen vientivalvonta on myös hyvin avointa, annamme median kysyessä tietoja julkisuuteen, tietyiltä osin jopa yksittäisten päätösten tasolla. Lisäksi meillä on hyvä yhteistyö joka suuntaan, esimerkiksi kotimaassa tärkeää toimeenpanotyötä tekevän Tullin kanssa, ja vientiyrityksiin pidetään tiiviisti yhteyttä.

Toimiiko valvonta?

Suomessa valvonta on tehokasta ja yritykset ovat siihen hyvin sitoutuneita. Korkean riskin tapaukset tarkastellaan huolellisesti ja matalan riskin tapaukset käsitellään nopeasti ilman liikaa byrokratiaa.

Vientivalvonta on kansainvälistä toimintaa ja toimivuus on kiinni siitä, miten laajasti ja tehokkaasti sitä maailmassa toteutetaan. Siinä Suomen kokoisena maan vientituotteiden merkitys on usein aika pieni, mutta nousussa, koska Suomessa kehitetään korkeaa teknologiaa. Suomi on viime vuosina saavuttanut huomattavasti kokoaan enemmän vaikutusvaltaa

Vientivalvontayksikön päällikkö Teemu Seppänen korostaa, että yritysten on tunnettava asiakkaansa ja tuotteensa sekä myös lainsäädäntö.

vientivalvonnan sääntöjen laadinnassa, vaikuttamalla EU:ssa sekä yhteistyöllä Yhdysvaltain kanssa. EU on meille keskeinen viitekehys, valvontaa tehdään sekä EU-lainsäädännön että sitä täydentävien Suomen lakien mukaisesti.

Mikä on yrityksen vastuu, mikä taas viranomaisen?

Yritysten on tunnettava asiakkaansa ja tuotteensa, se mitä niillä voi tehdä. On vältettävä vientirajoitusten rikkomista vahingossakaan, yrityksillä on vastuu tuntea lainsäädäntö. Täytyy ymmärtää mihin tuotteet päätyvät ja varmistaa, että niille tarvittaessa haetaan vientilupaa. Yrityksellä on myös vastuu siitä, että pakotteiden vastaisesti ei viedä. Viranomaisen taas käsittelee lupahakemukset huolellisesti, arvioi riskit ja tekee siltä pohjalta päätökset. Suuri osa viranomaisen työstä on yritysneuvontaa, joka nyt on ruuhkautunut Venäjä-pakotteiden vuoksi. Monet elinkeinoelämän järjestöt tukevat valvontaa omalla neuvonnallaan ja auttavat myös tavoittamalla suurempia määriä yrityksiä.

Miksi tuotteita silti päätyy väriin käsiin tai käyttöön?

Suomalaisia tuotteita onneksi harvoin, vientivalvonta lähtökohtaisesti toimii. Silti valvonta tulee julkisuuteen lähes pelkästään ikävien tapausten kautta. Esimerkiksi koko EU:n tasolla tapahtuu jo paljon enemmän epäonnistumisia. Niille on erilaisia syitä: Ei ole käytettävissä olleiden tietojen perusteella huomattu riskiä tai viranomaisia on johdettu harhaan. Joskus tuote onkin kulkeutunut eteenpäin, jolloin kyse on voinut olla rikollisesta toiminnasta, esimerkiksi pakotteiden kiertämisestä. Tuotteella

voi olla pitkä elinkaari, jopa vuosikymmeniä, ja joskus tuotteita voi pitkän liikkumisketjun jälkeen löytyä väärästä paikasta. On tapauksia, joissa tuote ei ole alun perin ollut valvonnan alainen, ja on ollut yksinkertaisesti mahdotonta estää päätyminen väärään käyttöön tai paikkaan. Sekin pitäisi mielestäni ottaa huomioon yrityksiä tai viranomaisia arvostellessa. ✕

Kansainväliset vientivalvontajärjestelyt:

Wassenaarin järjestely (The Wassenaar Arrangement); tavanomaiset aseet ja kaksikäyttötuotteet

Ydinalan valvontajärjestely (The Nuclear Suppliers Group, NSG); Ydinala

Australia-ryhmä (The Australia Group, AG); kemialliset ja biologiset aineet

Ohjusteknologian valvontajärjestely (The Missile Technology Control Regime, MTCR); ohjustekniikka

Vientilupaviranomaiset Suomessa

Puolustustarvikkeet:
Vientilupaviranomainen: puolustusministeriö.

Siviiliasemat:
Vastuuviranomainen: Poliisihallitus.
Ulkoministeriö antaa lausunnon.

Kaksikäyttötuotteet
(voidaan käyttää siviili- tai sotilaskäyttöön):
Vientilupaviranomainen: ulkoministeriö.

Team Ahma – vienti nousuun!

Suomen Team Finland -viennin-edistamisverkosto täyttää 10 vuotta loppukesästä. Suuren juhlan kunniaksi lienee aika tehdä pieni katsaus näin TF:n lapsuuden loppuessa ja varhaispuberteetin lähestyessä.

Ja kelpaahan sitä kymmenvuotiasta ihailla. Se tärkein, eli käytännön vientityö maailmalla, sujuu pääsääntöisesti hyvin ja eri maiden Team Finland -tiimit puhaltavat yhteiseen vientihiileen. Vientimatkoihin on saatu uudenlaista dynamiikkaa, perustuen tehokkaampaan suunnitteluun ja jälkihoitoon. Työkaluja ja toimintatapoja kehitetään.

Ulkoministeriössäkin on ryhdytty terävöittämään toimintaa. Kansainvälisen kaupan osastolle perustettiin TF-yksikkö parantamaan sekä sisäistä toimintaa että ulospäin suuntautuvaa vaikuttamista. Näin vahvistetaan koko vientikentän yhteistä toimintaa. Samalla viennin-edistämisen nopeaa kaistaa kehitetään, jotta pystytään tarttumaan vauhdikasta toimintaa vaativiin mahdollisuuksiin maailmalla.

Mutta ei kaikki lähtenyt liikkeelle ihan siitä vaan. Vuosikymmen sitten Team Finlandin lanseerausta saatteli kova innostus mutta samalla yritykset ihmettelivät. Mikä muka muuttui, kun toiminta näytti ihan samalta kuin aiemmin? Vanhan vientikarjun ylle vedetty uudenkarhea TF-turkki ei riittänyt.

Rankkaakin kritiikkiä on satanut. Kolumnisti **Senja Larsen** antoi murska-arvion toiminnasta artikkelissaan vuodelta 2016 otsikolla ”Team Finland petti odotukset”. Åbo Akademin professori **Alf Rehn** säesti toteamalla, että TF-verkosto kaatuu omaan mahdottomuuteensa ja siilomaisessa toiminnassa koordinaatio lopulta syö kaiken ajan ja energian.

Uudistus olikin edessä. Vientiä edistänyt valtion osakeyhtiö Finpro ja tutkimus- ja kehitysrahoittaja Tekes runtattiin yhteen 2018. Syntyi Business Finland osaksi Team Finland -verkostoa. Eipä ihan heti lähtenyt silläkään kertaa. Piti laatia erikseen vielä strategia, jotta kaikki varmasti tietävät, mitä eri Team Finland -verkoston toimijat tekevät. Niinpä.

Ja taas on verkosto ollut luupin alla, sillä valtioneuvosto arvioi Team Finlandin vaikuttavuutta hiljattain julkistetussa selvityksessä. Tuli sekä ruusuja että risuja. Eipä kovasti yllättänyt, että selvitys kiinnitti huomiota työnjakoon verkostossa, sen selkiyttämiseen ja kirkastamiseen. Ei Team Finland oikein edelleenkaan avaudu brändinä yritys kentässä ja maakunnissa: mikä Team Finland, mikä Business Finland, ja että vielä ulkoministeriökin?

Vientikohteissa taas isäntiä ei kiinnosta pätkän vertaa, että mikä ”F”. Vaikka porukka olisi nimeltään Team Ahma, lopulta ostajat huomioivat sen, mitä ja miten Oy Suomi Finland Ab myy.

Olemme kuitenkin petranneet vuosikymmenessä kuin se kuuluisa karvaton kotieläin juoksua. Ja onhan Team Finland -perheessä valtava potentiaali omistautuneita ja innostuneita virkamiehiä ja yritys kentässä valmiuksia yhteistyön kehittämiseen. Tämä resurssi kun valjastettaisiin tehokäyttöön optimaalisessa organisaatiossa, niin kyllä lähtisi!

Professori Rehnillä oli tähänkin ratkaisu: Team Finland omana organisaationaan, oma budjetti, omat johtajat. Saapa nähdä, miltä näyttää sitten aikanaan aikuistunut TF-lapsukaisemme.

Trade Shark

Kirjoittaja on kauppapolitiikan sisäpiiriläinen, joka kirjoittaa näkemyksistään nimimerkin takaa.

Rankkaakin kritiikkiä on satanut.

Australiassa bisnes on ”too eazy”

Liike-elämän keskuksissa kova osaaminen yhdistyy letkeään ystävällisyyteen.

 Lotta Nuotio Shutterstock

Miten rento, mutta ammattimainen asenne näkyy Australiassa, Team Finland -koordinaattori Heini Korhonen?

Ensivaikutelma on aina rento ja ystävällinen, mutta täällä todella on kovan luokan tekemistä ja osaamista. Erityisesti nuoremmalle polvelle kaikki on ”too eazy”. Sitä käytetään vähän kaikkeen vastauksena, kuten merkityksissä ”eipä kestä” tai ”järjestyy ihan helposti”. Paikalliset ovat täällä vähän kuin letkeitä pohjoismaalaisia. Myös asioiden avoimuus yhdistää pohjoismaisiin yhteiskuntiin.

Siellä on kai aika helppo toimia kielenkin puolesta?

Joskus teettää töitä pysyä mukana, kun kovaa vauhtia puhutaan liike-elämän englantia australialaisella aksentilla. Tai sitten muulla aksentilla, sillä Australia on maahanmuuttajien maa, jopa 30 prosenttia väestöstä on syntynyt muualla, eikä syntyperää edes juuri kysellä. Suomalaisuudestakin ajatellaan, että ”ihan jees”, mutta ei siitä extra-pisteitä jaeta, lähtökohta on positiivinen suhtautuminen kaikkiin.

Onko isossa maassa myös isoja mahdollisuuksia?

Australiahan on tosiaan valtava liittovaltio, bisneskeskuksia ovat Sydney, Melbourne, Brisbane ja Perth, jotka ovat monille myös hallinto- ja pääkaupunki Canberraa tuntumampia. Isoista mahdollisuuksista on nostettava esiin valmistava teollisuus. Sen osuus on nykyisin vain kuutisen prosenttia bkt:stä, ja sitä yritetään hilata ylöspäin massiivisella investointiohjelmalla. Tässä on hieno tilaisuus suomalaisille, joilla on teknologiaosaamista niin teollisuudessa, logistiikassa, energiassa kuin ruoka-alallakin.

Oletko arjessasi huomannut tarvetta suomalaisosaamiselle?

Täällä tarvittaisiin asumiseen liittyvää rakennustekniikkaa. Australia on yksi rikkaimmista maista ja luonnonvaroja riittää, mutta talvisin täällä Canberrassa tulee sisällä vilu. Talot ovat aikamoisia hattaroita, ja tasokkaassakin asunnossa saattaa tuulla lattian läpi. Täällä hyödyttäisiin siis energiatehokkaista tekniikoista, olisi selkeä parannus mukavuudessa ja myös säästöä energiakustannuksista, nyt kun hinnat ovat nousussa. ✕

Australia

- Väkiluku: 25,6 miljoonaa
- BKT (2021): 1323 miljardia euroa

Tavarakauppa (2021)

- Vienti Suomesta Australiaan: 682 miljoonaa euroa
Päätuotteet: Koneet, kuljetusvälineet ja paperi.
- Tuonti Australiasta Suomeen: 266 miljoonaa euroa
Päätuotteet: Kaivannaiset ja viinit.

Palvelukauppa (2020)

- Vienti: 273 miljoonaa euroa
- Tuonti: 68 miljoonaa euroa.
Pääartikkeli ICT-palvelut.

Tilaa maksuton Kehitys-Utveckling

Kehitys-Utveckling on ulkoministeriön julkaisema globaalikysymysten aikakauslehti.

kehityslehti.fi/tilaa-lehti/

Ulkoministeriö
Utrikesministeriet